

PTT työpapereita 190
PTT Working Papers 190

Sukupolvenvaihdokset maataloilla

Lauri Vuori & Tapani Yrjölä (toim.)

Helsinki 2017

PTT työpapereita 190
PTT Working Papers 190
ISBN 978-952-224-201-3 (pdf)
ISSN 1796-4784 (pdf)

Pellervon taloustutkimus PTT
Pellervo Economic Research PTT

Helsinki 2017

Lauri Vuori & Tapani Yrjölä (toim.) 2017. Sukupolvenvaihdokset maataloilla. PTT työpapereita 190.

Tiivistelmä: Maatilojen lukumäärä Suomessa vähenee tasaista vauhtia. Tilakoon kasvataminen on edellytys jatkavien tilojen toiminnalle. Siksi rakennemuutos on välttämätöntä. Osa tiloista lopettaa tuotannon, koska jatkajaa ei ole. Tehtyjen sukupolvenvaihdosten määrän väheneminen johtuu kilpailevien työmahdollisuuksien lisäksi muun muassa tarvittavan pääoman määrän kasvusta sekä maatalouden heikoista tuotto-odotuksista. Sukupolvenvaihdosten vähentynyt määrä on suuri ongelma maataloudessa. Sukupolvenvaihdosten määrää pyritään lisäämään tukemalla aloittavia viljelijöitä. Maatalousalalle halutaan nuoria, kekseliäitä ja investoivia viljelijöitä, jotka pystyvät sopeutumaan muuttuvan maatalouden haasteisiin. Työpaperin ensimmäisessä raportissa annetaan yleiskuva sukupolvenvaihdoskäytännöistä Euroopassa. Pääpaino oli nuorten viljelijöiden aloitustuksessa, ja sen soveltamisessa kansainvälisessä mittakaavassa. Toisessa osassa tehdään peruskartoitus sukupolvenvaihdoksen toteutuksesta suomalaisilla maataloilla. Kyselytutkimuksella selvitettiin politiikkatoimien ja muiden tekijöiden vaikutukset sukupolvenvaihdoksen toteutukseen sekä toteutukseen liittyvät suurimmat ongelmat.

Asiasanat: *maatalous, sukupolvenvaihdos, aloitustuki, luopumistuki*

Lauri Vuori & Tapani Yrjölä (eds.) 2017. Change of generations on farms in Finland. PTT Working Papers 190

Abstract: The number of farms in Finland is declining. Expanding the farm-size is a necessity for the function of active farms. Therefore, the structural change is crucial. Part of the farms go out of business because of the lack of successor. The decline in the number of change of generations is not caused solely by competitive job opportunities but also as a consequence of the increase in needed capital and poor expected returns on investments in farm business. The decline in change of generations is a major problem in farming. To increase the number of changes of generations, the installation aids for young farmers are provided. Young, ingenious and investing farmers are desired in the industry. These farmers are able to adapt in the changing challenges of agriculture. The first report of this working paper provides an overview of practices implemented in Europe to promote change of generations. The focus is in the subsidiaries of young farmers and in applying it in international context. In the second report a survey is conducted to find out characteristics of change of generations in Finland. The effects of political instruments and other factors affecting change of generation on farms were also examined.

Keywords: *agriculture, change of generation, installation aid, retirement grant*

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Maatalouden sukupolvenvaihdokset Euroopan unionissa: sukupolvenvaihdoskäytännöt ja nuorten viljelijöiden aloitustuki	6
2.1	Sukupolvenvaihdosten tukeminen EU-maissa	7
2.1.1	Nuoret viljelijät maaseutuohjelmissa	7
2.1.2	Nuorten viljelijöiden aloitustuki.....	8
2.1.3	Muut sukupolvenvaihdostilanteeseen liittyvät tuet.....	9
2.2	Sukupolvenvaihdoskäytännöt Euroopassa.....	11
2.2.1	Käytäntöjen vaikutukset maatalouden harjoittamiseen	11
2.2.2	Aloitustuen merkitys sukupolvenvaihdostilanteessa	13
2.2.3	Case Espanja, Ranska, Saksa, Ruotsi, Slovenia.....	15
2.3	Yhteenveto.....	21
	Lähteet.....	22
3	Sukupolvenvaihdoksen toteutus maataloilla Suomessa - kyselytutkimuksen tuloksia	26
3.1	Tutkimuksen tavoitteet, menetelmä ja aineisto	27
3.2	Vastaajien taustatiedot	27
3.3	SPV:n toteutus maataloilla.....	32
3.3.1	Tilan hallinnan ja omistuksen siirtyminen.....	32
3.3.2	Tilan kauppahinta ja sukupolvenvaihdoksen rahoitus	35
3.3.3	Lahjavero ja ennakkopäätökset.....	38
3.3.4	Luopumis- ja aloitustuki.....	39
3.3.5	Tilan jatkamisen rahoitus	41
3.3.6	SPV:n toteuttamiseen vaikuttaneet politiikkatoimet	45
3.3.7	SPV:n toteuttamiseen vaikuttaneet muut tekijät.....	46
3.3.8	Tilan kehittäminen ennen ja jälkeen SPV:n	49
3.4	Johtopäätökset.....	53
	Lähteet.....	56

1 Johdanto

Maatilojen lukumäärä Suomessa vähenee tasaista vauhtia. Tilakoon kasvattaminen on edellytys jatkavien tilojen toiminnalle. Siksi rakennemuutos on välttämätöntä. Osa tiloista lopettaa tuotannon, koska jatkajaa ei ole. Tehtyjen sukupolvenvaihdosten määrän väheneminen johtuu kilpailevien työmahdollisuuksien lisäksi muun muassa tarvittavan pääoman määrän kasvusta sekä maatalouden heikoista tuotto-odotuksista (esim. Gale 2003). Joskus kasvava tilakoko voi olla myös esteenä tilan hankkimiselle, jos tilan kauppahinta kasvaa korkeammaksi kuin maksukyky tai -halukkuus.

Kerblerin (2012) mukaan sukupolvenvaihdosten vähentynyt määrä on suuri ongelma maataloudessa. Sukupolvenvaihdosten määrää pyritään lisäämään tukemalla aloittavia viljelijöitä. Maatalousalalle halutaan nuoria, kekseliäitä ja investoivia viljelijöitä, jotka pystyvät sopeutumaan muuttuvan maatalouden haasteisiin.

Johannes Piipposen kirjoittamassa tämän työpaperin ensimmäisessä raportissa annetaan yleiskuva sukupolvenvaihdoskäytännöistä Euroopassa. Pääpaino on nuorten viljelijöiden aloitustuessa, ja sen soveltamisessa kansainvälisessä mittakaavassa. Aloittavien maanviljelijöiden toimintaedellytyksiä arvioidaan myös muiden sukupolvenvaihdostilanteeseen liittyvien tukien avulla. Case-tutkimuksien avulla perehdytään tarkemmin muutamien maiden sukupolvenvaihdoskäytäntöihin.

Anna-Kaisa Rämön, Jyri Hietalan, Lauri Vuoren ja Tapani Yrjölän kirjoittamassa työpaperin toisessa osassa tehdään peruskartoitus sukupolvenvaihdoksen toteutuksesta suomalaisilla maataloilla. Selvitettäviä asioita ovat sukupolvenvaihdosten jakautuminen saantotyyppin mukaan, kauppahinnan muodostumiseen vaikuttaneet tekijät sekä tilan kehittäminen ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdoksen. Tavoitteena on myös selvittää politiikkatoimien ja joidenkin muiden tekijöiden vaikutukset sukupolvenvaihdoksen toteutukseen sekä toteutukseen liittyvät suurimmat ongelmat. Lisäksi selvitetään mitä ovat sukupolvenvaihdoksen toteutukseen liittyvät merkittävimmät haasteet. Kyselyssä tarkastellaan myös tilan kehittämistä ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdosta.

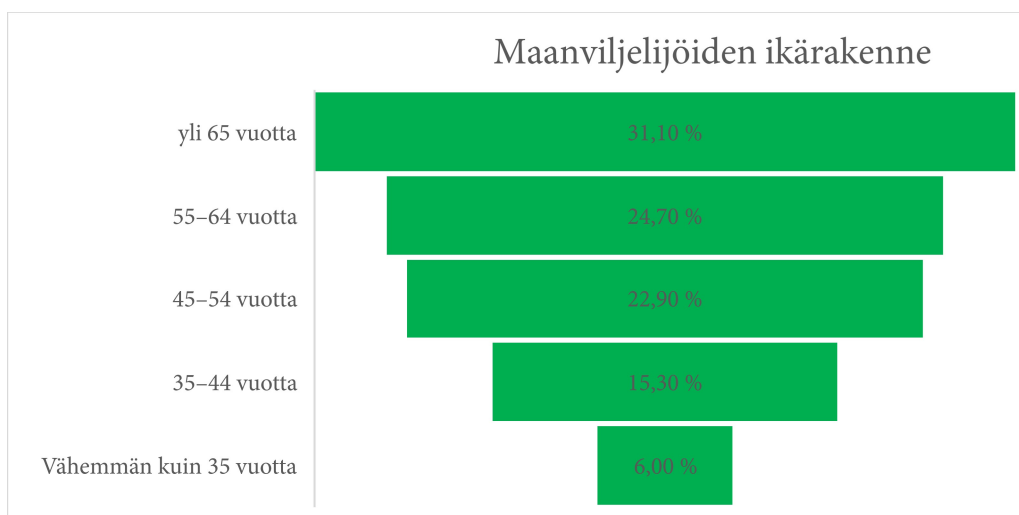
2 Maatalouden sukupolvenvaihdokset Euroopan unionissa: sukupolvenvaihdoskäytännöt ja nuorten viljelijöiden aloitustuki

Johannes Piipponen

Sukupolvenvaihdokset mahdollistavat maataloustuotannon jatkumisen ja maataloussektorin kilpailukyvyn säilymisen. Mikäli jatkajaa ei ole tiedossa, viljelijällä ei ole kannustimia kehittää toimintaansa ja yritystoiminta taantuu. Vastaavasti tiloilla, joilla jatkaja on jo olemassa, investointeja tehdään jatkajaa ajatellen ja yrittäjän vireystaso säilyy. (Sottomayor ym. 2011.)

Kerblerin (2012) mukaan sukupolvenvaihdosten vähentynyt määrä on suuri ongelma maataloudessa. Sukupolvenvaihdosten määrää pyritään lisäämään tukemalla aloittavia viljelijöitä. Maatalousalalle halutaan nuoria, kekseliäitä ja investoivia viljelijöitä, jotka pystyvät sopeutumaan muuttuvan maatalouden haasteisiin.

Euroopan unionissa viljelijöiden ikärakenne on vinoutunut (Kuvio 1). Nuorten viljelijöiden osuus vähenee entisestään samalla kuin ikääntyvien määrä kasvaa (European Parliament 2015). Ikärakennetta ja maatalouden rakennekehitystä koetetaan parantaa nuorille viljelijöille suunnatun aloitustuen avulla.

Kuvio 1 Viljelijöiden ikärakenne. EU-27, 2013 (European Commission 2015)

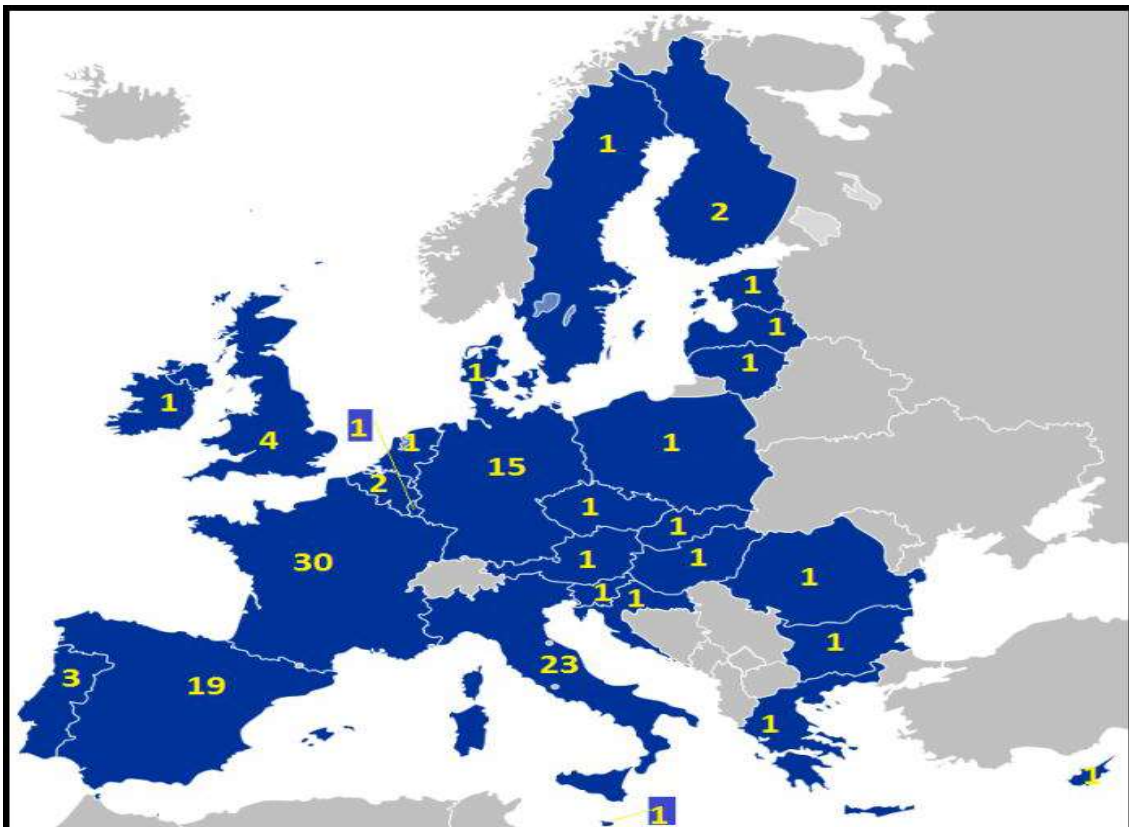
Tässä raportissa annetaan yleiskuva sukupolvenvaihdoskäytännöistä Euroopassa. Pääpaino on nuorten viljelijöiden aloitustuessa, ja sen soveltamisessa kansainvälisessä mitta-

kaavassa. Aloittavien maanviljelijöiden toimintaedellytyksiä arvioidaan myös muiden sukupolvenvaihdostilanteeseen liittyvien tukien avulla. Case-tutkimuksien avulla perehdytään tarkemmin muutamien maiden sukupolvenvaihdoskäytäntöihin.

2.1 Sukupolvenvaihdosten tukeminen EU-maissa

2.1.1 Nuoret viljelijät maaseutuohjelmissa

Euroopan Unionin jäsenmaissa on ohjelmakauden 2014–2020 aikana voimassa 118 maaseudun kehittämisohjelmaa, joissa kerrotaan nuorille viljelijöille suunnatusta aloitustuesta (European Commission 2013). Ranskassa ohjelmia on 30, Italiassa 23, Espanjassa 19 ja Saksassa 15. Jäljelle jäävissä maissa on pärjätty pääosin yhdellä kehittämisohjelmalla (Kuvio 2). Vaikka Euroopan unionin jäsenmaiden väliset erot ovat suuria, eivät kehittämisohjelmat poikkea aloitustukikäytäntöjen osalta toisistaan kovinkaan paljoa.

Kuvio 2 Maaseutuohjelmien lukumäärä jäsenmaata kohden (European Commission 2013)

Saksan maaseutuohjelmissa osavaltioiden säädökset perustuvat kansalliseen säädökseen, mutta jokaisella osavalttiolla on lisäksi omat–joskin vaatimattomat–lisäyksensä kuhunkin toimenpiteeseen. Osavaltioiden säädökset eivät poikkea maatalouden sukupolvenvaihdossäädöksien osalta merkittävästi toisistaan ja Saksan kansallisesta maaseudun kehittämisohjelmasta saakin riittävän kuvan nuorille viljelijöille suunnatusta aloitustuesta.

(BMEL 2015.) Espanjassa ja Ranskassa itsehallintoalueiden kehittämisohjelmat rakentuvat valtion kansallisen ohjelman ympärille samalla tavoin kuin Saksassa, Italiassa poiketaan kansallisesta ohjelmasta hieman enemmän. Isossa-Britanniassa maaseutuohjelmat ovat hyvinkin erilaisia, mikä johtuu saarivaltioon kuuluvien valtioiden lähes autonomiasta asemasta. (MAGRAMA; MINAGRI; MIPAAF; DEFRA 2015)

2.1.2 Nuorten viljelijöiden aloitustuki

Kaikkialla Euroopassa aloitustukea saavan on täytettävä nuoren viljelijän määritelmä, mikä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen. Nuori viljelijä on korkeintaan 40-vuotias henkilö, joka aloittaa tilanpidon ensimmäistä kertaa. Halutessaan jäsenmaat voivat säädöksillään tarkentaa määritelmää. (Euroopan parlamentti 1305/2013.) Näin onkin tehty esimerkiksi Suomessa, jossa tuensaajan on oltava vähintään 18-vuotias (MMM 2015).

Pääsääntöisesti tukea myönnetään liiketoimintasuunnitelman ja tilan tulevaisuudennäkymien perusteella. Aloitusavustus mahdollisine lisätukineen voi olla enintään 70 000 euroa, tavallisesti se maksetaan kahdessa erässä (Euroopan parlamentti 1305/2013). Ensimmäinen erä on 70–90 prosenttia koko avustuksen määrästä, toisen erän maksamisesta päätetään toteutuneen liiketoimintasuunnitelman perusteella erikseen. Aloitustuen vähimmäismäärää ei ole läheskään aina erikseen määritelty, mutta usein se on 10 000–40 000 € luokkaa (Taulukko 1). Mikäli aloitustukea myönnetään, on koko tukisumma maksettava viiden vuoden kuluessa tilanpidon aloittamisesta (European Parliament 2015).

Taulukko 1 Nuorten viljelijöiden aloitustuen määrä ohjelmakaudella 2014–2020. (MMM; BMEL; MADR; Jordbruksverket; MAGRAMA; ILVO; 2015)

Valtio	Avustus (enintään 70 000 €)	Korkotukilaina	Muita huomioita
Suomi	10 000–35 000 €	3 % korosta, enintään 30 000 €	Viljelijä vähintään 18-vuotias,
Ruotsi	16 000–27 500 €	-	Tukea myös poronhoitoon ja puutarhatalouteen
Saksa	10 000–70 000 €	matalakorkoinen laina	Investointiavustus max 20 000€
Espanja	20 000–70 000 €	8,5 % lainasta, enintään 20 000 €	Alueen epäsuotuisuus vaikuttaa tuen suuruuteen
Romania	12 000–50 000 €	-	Yrittäjätulo vaikuttaa tuen suuruuteen
Belgia	40 000–70 000 €	-	Tuensaajat jaetaan ryhmiin tukikelpoisuus-edellytyksien perusteella

Ranska	8 000–30 000 €	11 800–22 000 €	Alueen epäsuotuisuus vaikuttaa tuen suuruuteen
Slovenia	≤ 45 000 €	-	Avustuksen määrä sovi-taan tapauskohtaisesti

Tilanpidon aloittaminen, tilanpito ja jopa maatila ovat usein tarkastikin määriteltyjä käsitteitä. Sukupolvenvaihdosten tukemiseen liittyvät toimenpiteet näyttävät olevan monimutkaisimpia Saksassa, kun taas Ruotsissa päästään melko helpolla (BMEL, Jordbruksverket 2015).

Aloitustuen myöntämistä varten yrittäjätulon on oltava jäsenmaasta riippuen vähintään 10 000–15 000 euroa. Pienehkö maatila saa aloitustukea suurta tilaa vähemmän, mutta toisaalta avustus on tällöin tilakokoon nähden suhteessa suurempi. Yrittäjätulon enimmäismäärän vaihteluväli on suurempi, 50 000–600 000 €. Suuri tulohaitari johtunee maatalouden rakenteesta (tilojen keskikoko ja lukumäärä) ja kunkin valtion tulotasosta. (European Commission 2010.)

Suurimmat erot esiintyvät tuensaajan ammattitaitovaatimuksissa. Tukikelpoisuusedellytyksenä on usein vähintään II asteen ammattitutkinto ja jonkinlainen käytännön harjoittelujakso, mutta tästä on paljon poikkeuksia. Toisinaan ammattitutkinnon pitää liittyä läheisesti maatalouteen, toisinaan taas muut yleispätevät opinnot riittävät. Joissain maissa vaaditaan erityistä tutkintotodistusta tai tiettyä määrää yliopisto-opintoja käytännön kokemuksen lisäksi. Ammattitaitovaatimuksissa löytyy kuitenkin myös rakenteellisia yhteneväisyyksiä: Tilanpidon aloittamisen jälkeen hakijalla on 18–36 kuukautta aikaa hankkia tarvittava pätevyys. Lähes aina koulutusvaatimusta voidaan ainakin osittain korvata työkokemuksella.

2.1.3 Muut sukupolvenvaihdostilanteeseen liittyvät tuet

Yhteisen tukipolitiikan soveltaminen Euroopan unionin kokoiselle alueelle on haastava tehtävä. Nuorille viljelijöille suunnatun aloitustuen osalta siinä on kaikesta huolimatta onnistuttu hyvin. Jäsenmaiden väliset erot ovat kuitenkin huomattavia, minkä takia kukin jäsenmaa voi tarpeen vaatiessa liittää aloitustukeen kansallisia lisäyksiä ja säädöksiä. Itse asiassa se on jopa suositus: Euroopan parlamentin asetuksessa (1305/2013) sanotaan, että jäsenvaltioiden olisi hyvä sisällyttää maaseutuohjelmiinsa ”temaattisia alaohjelmia”.

Muun muassa Italiassa, Espanjassa ja Ranskassa maanviljely vuoristoalueilla on haastavaa ja siksi heikommille alueille maksetaan tulonmenetyksiä kompensoivaa erityistukea (MI-PAAF; MINAGRI; MAGRAMA 2015). Vastaavasti Suomen ja Ruotsin pohjoisosissa porotalouden tukemiselle on asetettu omat toimenpiteensä (MMM 2015; Jordbruksverket 2015).

Aloitustuki maksetaan tavallisesti yksinkertaisena avustuksena, mutta esimerkiksi Suomessa ja Ranskassa on mahdollista saada lainan korkotukea avustuksen lisäksi. Korkotuella korvataan sukupolvenvaihdokseen liittyvän lainan korkokustannuksia. Suomessa tuen enimmäismäärä on 3 prosenttiyksikköä lainan kokonaiskorosta, Ranskassa korkotukea maksetaan tavallisella alueella enintään 11 800 € ja vuoristoalueella enintään 22 000 €. Korkotuen ja avustuksen yhteismäärä ei saa ylittää 70 000 €. (MMM 2015, MINAGRI 2015.)

Viljelijöille maksetaan kansallisista varoista myös luopumistukea, joka liittyy keskeisesti sukupolvenvaihdostilanteisiin. Tuensaajan on lopetettava maatalouden harjoittaminen ja siirrettävä tila seuraavalle yrittäjälle. Tuotannon lopettamisesta aiheutuvia tulonmenetyksiä korvataan luopumistuella. Luopumistukijärjestelmän tavoitteena on aikaistaa eläköitymistä ja sukupolvenvaihdosten ajankohtaa. Tuki kohdennetaan suurille, rakennekehityksen kannalta edullisille maatiloille. (HE 141/2014.)

Luopumistukea maksetaan erityisesti Puolassa, Ranskassa, Kreikassa ja Pohjois-Irlandissa. Maksettavat tukisummat ja tuen maksamisen toteutustavat vaihtelevat jäsenmaasta riippuen (Davis ym. 2009; European Commission 2013). Tuen seurauksena sukupolvenvaihdokset ovat aikaistuneet ja maatilojen keskikoko on kasvanut. Usein sukupolvenvaihdos olisi kuitenkin toteutettu ilman luopumistukeakin. (European Parliament 2014.) Luopumistuki ei ole luonut uusia sukupolvenvaihdostilanteita eikä parantanut maanviljelijöiden ikärakennetta. Bikan (2007) mukaan pitkällä aikavälillä luopumistuen seurauksena tapahtuneet sukupolvenvaihdokset olisivat toteutuneet joka tapauksessa.

Alla olevaan taulukkoon on koottu joidenkin EU-maiden luopumistukikäytäntöjä (Taulukko 2). Kukin jäsenmaa maksaa luopumistukia, mikäli kokee sen tarpeelliseksi. Tuen maksaminen ei nimittäin ole pakollista. Tutkimustulokset luopumistuen merkittävydestä ovat osin ristiriitaisia, mikä selittää kokoomataulukon tulokset (Bika 2004.)

Taulukko 2 Kokoomataulukko luopumistuen maksamisesta (Mela 2013–2015; Kerbler 2012; Davis ym. 2009; Bika 2007, Bika 2004).

	Luopumistuen maksaminen 55–66 vuotiaille
Italia	Ei luopumistukia
Ruotsi	Ei ole
Saksa	Ei yleistä, min 57 v
Espanja	Ei yleistä
Ranska	Yleistä, 56–65 v
Kreikka	Yleistä
Suomi	Yleistä, min 59 v
Slovenia	Yleistä, min 60 v

2.2 Sukupolvenvaihdoskäytännöt Euroopassa

2.2.1 Käytäntöjen vaikutukset maatalouden harjoittamiseen

Väre ja Heshmati (2004) toteavat suuren tilakoon ja pitkän viljelyuran aikaistavan viljelijän eläkkeelle siirtymistä. Nuorena aloittanut viljelijä uskaltaa investoida ikääntynyttä viljelijää enemmän ja yleisesti nuoret viljelijät omistavat keskimääräistä suurempia tiloja. (Sveriges lantbruksuniversitet 2010) Näin ollen viljelyura saattaa olla pitkä ja menestyksenkäs jo 50-vuoden iässä, ja isäntä on valmis tekemään tilaa jälkikasvulle. Sukupolvenvaihdosten määrä on avainasemassa maatalouden kilpailukykyä ja rakennetta arvioitaessa.

Euroopassa maatalous on edelleenkin melko periytyvää, tilat siirtyvät uusille omistajille perintökaaren kautta ja usein talon vanhin poika ottaa tilan haltuunsa vanhempien ikääntyessä. On kuitenkin syytä huomioida myös sukupolvenvaihdostilanteet, joissa tila siirtyy jatkajalle jotain muuta kautta. (Pyykkönen 1998.) Syrjäseuduilla asuvat pientilalliset eivät nimittäin läheskään aina halua siirtää raskasta työtä ja vastuuta kuihtuvasta tilasta jälkeläisilleen (Sottomayor ym. 2011). Omistajanvaihdokseen liittyvät käytänteet (tilan lahjoittamista lukuun ottamatta) ovat kuitenkin melko samankaltaisia, vaikkei tila siirtyisi uudelle omistajalle perinnöllisesti.

Sukupolvenvaihdoksessa jatkaja ostaa tilan käypään hintaan, vuokraa tilan, saa tilan lahjoituksena, tai sitten omistajanvaihdos on yhdistelmä edellisistä. Suurimmat erot esiintyvät kauppahinnan muodostumisessa ja verotuskäytännöissä. Toisinaan lahjaveroa ei makseta ollenkaan, toisinaan jatkaja miettii, oliko kyseessä varmasti lahjoitus. Sama pätee perintöverolle. Kauppahinnan muodostumisen takana ovat maatalouden omaisuusosien arvostuskäytännöt, jotka vaihtelevat jäsenmaiden välillä melkoisesti. (Pyykkönen 1998.)

Vastikään sukupolvenvaihdoksen tehneet tilat ovat kaikkein velkaisimpia. Tämä ei ole paras lähtökohta tilanpidon aloittamiselle ja siksi jatkajaa tuetaan erilaisten verohuojenusten avulla. (Pyykkönen 1998.)

Verotuskäytännöt ovat erilaisia eri maissa, mikä vaikuttaa myös maatilayrityksen verotukseen. Ruotsissa perintö- ja lahjaverosta luovuttiin vuonna 2004 kokonaan, koska veron todettiin vähentävän investointeja ja hidastavan yrityksen kasvua varsinkin sukupolvenvaihdostilanteessa. (Holm & Kerkelä 2014.) Monessa jäsenmaassa perintöveroa pidetään tehottomana, eikä verosta saatavat verotulot ole merkittäviä (Taulukko 3; Andersson 2010). Perintöverosta luopuneiden maiden määrä on kasvanut 2000 -luvulla (Kohonen 2007).

Taulukko 3 Perintö- ja lahjaveroa perivät maat, sekä perintö- että lahjaverojen osuus kokonaisverotuloista vuosina 2007–2009 (European Union 2011; Andersson 2010)

Valtio	Perintö- ja lahjavero	Perintö- ja lahjaverotulot kokonaisverotuloista
Alankomaat	Kyllä	0,77 %
Belgia	"Estate tax"	1,23 %
Bulgaria	Kyllä	-
Espanja	Kyllä	0,81 %
Irlanti	Kyllä	0,64 %
Iso-Britannia	"Estate tax"	0,68 %
Italia	Kyllä	0,09 %
Kreikka	Kyllä	0,20 %
Liettua	Kyllä	-
Luxembourg	Kyllä	0,37 %
Puola	Kyllä	0,14 %
Ranska	"Estate tax"	2,31 %
Saksa	Kyllä	0,48 %
Slovenia	Kyllä	-
Suomi	Kyllä	0,81 %
Tanska	Kyllä	0,42 %
Tseki	Kyllä	0,02 %
Unkari	Kyllä	0,10 %

Valtio	Perintö- ja lahjavero
Kypros	Ei
Itävalta	Ei
Latvia	Ei
Malta	Ei
Portugali	Ei
Romania	Ei
Ruotsi	Ei
Slovakia	Ei
Viro	Ei

Perillisten asema sukupolvenvaihdostilanteessa voi olla tasavertainen tai jatkajaa suosiva. Usein muille perillisille maksetaan sisarusosuuksia tai tila siirretään ennen omistajanvaihdosta perikunnan nimiin, jolloin tila saattaa huonoimmassa tapauksessa pirstoutua osiin. Pohjois-Euroopassa tilan yhtenäisyyttä on pyritty säilyttämään, mikä tavallisesti suosii jatkajaa. (Pyykkönen 1998.) Etelä-Euroopassa sisarusten tasavertainen kohtelu aiheuttaa tilarakenteiden rikkoutumista (Veen ym. 2002, Taulukko 4).

Maatalouden omaisuusosien jakautuessa pienempiin osiin tehokkaan maanviljelyn harjoittaminen hankaloituu ja maatalouden rakenne kehittyy epäedulliseen suuntaan. Lohkojen määrä lisääntyy, ajomatkat pidentyvät, viljelyala vähenee ja tuotantokustannukset kasvavat. Lisäksi muilla sisaruksilla ei välttämättä ole käyttöä saamalleen maalle. (Latruffe & Piet 2013.)

Taulukko 4 Maatilan tilarakenteen pirstaloituminen sukupolvenvaihdostilanteessa. (Askelöf 2012; Veen ym. 2002; Pyykkönen 1998)

	Tilarakenne
Suomi	Ei pirstaloitu
Ruotsi	Ei pirstaloitu
Saksa	Ei pirstaloitu, syytinki
Kreikka	Pirstaloituu
Ranska	Pirstaloituu
Espanja	Pirstaloituu
Italia	Pirstaloituu
Slovenia	Pirstaloituu

2.2.2 Aloitustuen merkitys sukupolvenvaihdostilanteessa

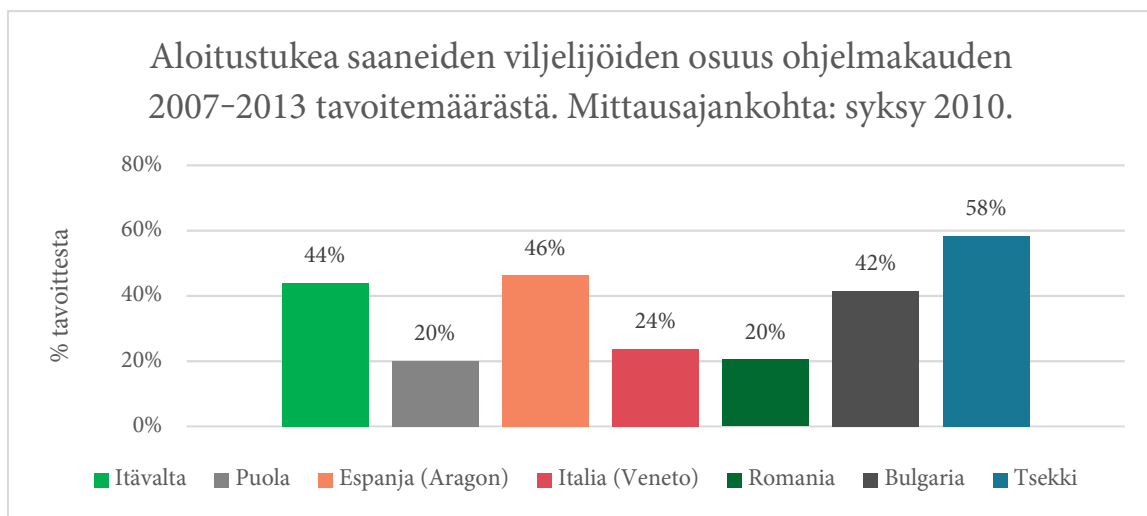
Sukupolvenvaihdokseen liittyvän aloitustuen merkittävyyden arvioinnissa on käytetty apuna maaseutuohjelmien väliarviointiraportteja, jotka on julkaistu vuoden 2010 tienoilla (European Commission 2010). Väliarvioinneissa korostetaan, ettei lopullisia johtopäätöksiä voi tehdä ennen ohjelmakauden päättymistä. Vajavaisten aineistojen perusteella ei myöskään voi tarkasti arvioida, kuinka moni nuori viljelijä olisi aloittanut yritystoiminnan ilman tukea.

Raporteissa pyrittiin kuitenkin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin olemassa olevien tietojen perusteella:

1. Onko tuki edesauttanut nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista?

2. Missä määrin tuki edesauttaa maatalouden rakennekehitystä?
3. Onko tuki parantanut viljelijöiden toimintaedellytyksiä?
4. Missä määrin tuki on parantanut maatalousalan kilpailukykyä?

Viljelijät kertovat tuen vauhdittaneen yritystoiminnan aloittamista ja luopujan eläköitymistä. Välillä tuen kerrotaan jopa mahdollistaneen yritystoiminnan aloittamisen. Muu kerätty aineisto ei kuitenkaan tue tätä väittämää, sillä viljelijöiden ikäjakauma ei ole merkittävästi muuttunut suuntaan tai toiseen, eikä aloittavienkaan viljelijöiden määrässä näy muutoksia. Kukin maa tai alue on asettanut tuensaajien tavoitemäärän, mutta väliraportointihetkellä tuen piiriin ei ole saatu tavoiteltua osuutta aloittavista viljelijöistä (Kuvio 3).

Kuvio 3 Aloitustukea saaneiden viljelijöiden osuus ohjelmakauden tavoitemäärästä vuoden 2010 väliarvointihetkenä (Rural development policy 2007–2013: Austria, Poland, Spain, Italy, Romania, Bulgaria, Czech Republic).

Sen sijaan monessa maassa tuen uskotaan tasoittaneen viljelijöiden sukupuolijakaumaa. Uusista tulokkaista yhä suurempi osa on naisia, mutta kuten Ruotsin väliarvointiraportissa todetaan, on mahdotonta sanoa vaikuttaako nimenomaan aloitustuki asiaan. Kyse voi myös olla yleisestä yhteiskunnallisesta muutoksesta (Sveriges lantbruksuniversitet 2010).

Väliarvointiraporttien mukaan tukea saaneet perustavat keskimääräistä suurempia tiloja ja käyttävät edistyneempää tuotantoteknologiaa kuin edeltäjänsä. Näin ollen rakennekehitys nopeutuu, tuottavuus ja tilakoko kasvavat, eikä maatalousmaata välttämättä jää pois viljelyksestä, vaikka tilojen lukumäärä vähenisikin. Ammattitaitovaatimukset nostavat maanviljelijöiden keskimääräistä koulutustasoa, mikä voi osaltaan parantaa viljelijöiden toimintaedellytyksiä ja edelleen sektorin kilpailukykyä.

On tärkeää ymmärtää, että suurin osa sukupolvenvaihdoksen tehneistä tiloista on edelleen aloitustuen ulkopuolella pätevyys-, yrittäjätulo- ja ikävaatimuksista johtuen. Tuen ei voi siten olettaa muuttavan maatalouden rakennetta kertarysäyksellä.

2.2.3 Case Espanja, Ranska, Saksa, Ruotsi, Slovenia

Espanja

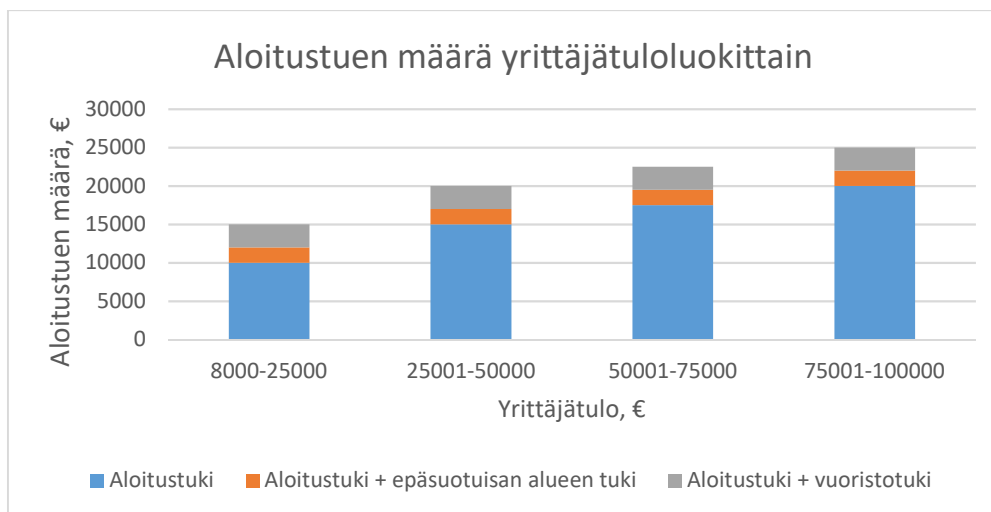
Espanjassa vanhimman lapsen oli tapana ottaa tila haltuun ja huolehtia vanhemmistaan. Sisaruksille maksettiin taloudellinen korvaus elannon etsimiseksi muualta. Nykyäänkin jatkaja, tyttö tai poika, löytyy perhepiiristä, mutta tilan jatkaminen ei ole enää vanhempien päätös, vaan ennemminkin jatkajan valinta. Merkittävimmin valintaan vaikuttavat tilakoko, koulutustaso ja maatalon sijainti. (Casanovas ym. 2007.)

Suuri tilakoko ja uudenaikainen konekanta houkuttelevat jatkajaa. Korkea koulutustaso puolestaan mahdollistaa elannon saamisen maataloutta tuottavammalta alalta, jolloin kiinnostus maatalouteen vähenee. (Väre & Heshmati 2004.)

Usein viljelijä omistaa tilan kuolemaansa saakka ja tila pirstoutuu osiin sukupolvenvaihdostilanteessa. Espanjassa maksetaan lahja- ja perintöveroa, jonka suuruus vähenee sukulaisuussuhteen lähentyessä. (Veen ym. 2002.) Veron suuruus vaihtelee itsehallintoalueittain, poikkeuksena ulkomailla vakinaisesti asuvat vieraspaikkakuntalaiset, joita verotetaan valtion kansallisten verotuskäytäntöjen mukaan. (European Union 2011). Tilan myymisestä maksetaan veroa tuloverolain mukaisesti. (Veen ym. 2002.)

Nuoren viljelijän nettotuloista vähennetään 25 prosenttia viiden ensimmäisen vuoden aikana. Tämä vähentää tuloveron suuruutta. Myöskin varainsiirtoverosta myönnetään merkittävä vähennys. Lisäksi maataloussektoria tuetaan korkotukilainalla. (Veen ym. 2002.)

Tutkitaan aloitustuen muodostumista Espanjassa Aragonian itsehallintoalueella. Aragoniassa maatalouden osuus työllistäjänä on merkittävä, vaikka yli 3/4 alueen pinta-alasta on luokiteltu ”epäsuotuisaksi alueeksi”. Vuoristot ovat maatalouden kannalta kaikkein vaikeinta aluetta. Näin voidaan ainakin päätellä vuoristoalueille maksettavan lisätuen (5000 €) määrästä. Muulle epäsuotuisalle alueelle maksetaan lisätukea 2000 € tilaa kohti. (MAG 2015.) Tavallisilla alueilla aloitustuki määräytyy yrittäjätulon mukaan. Aloitustukipotin muodostumista on havainnollistettu seuraavassa kuviossa (Kuvio 4).

Kuvio 4 Aloitustuen määrä yrittäjätuloluokittain (MAG 2015)

Ranska

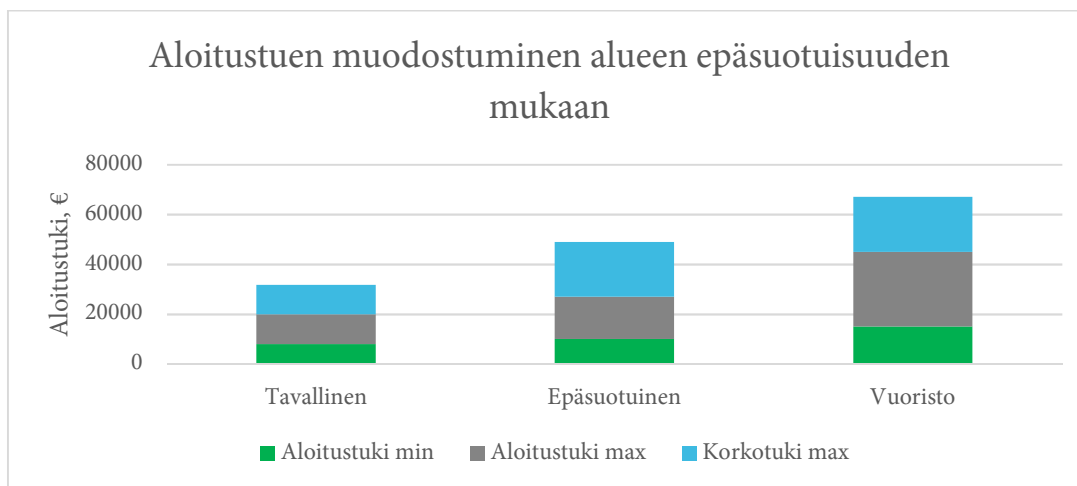
Ranskassa maataloustoiminnan aloittaminen on perheen ulkopuolisella henkilöllä kolme kertaa kalliimpaa kuin perheenjäsenellä. Lähes kaikki tilakaupat tapahtuvatkin lähisuvun piirissä. Useimmiten jatkaja on miespuolinen perheenjäsen. Perintöverolaki mahdollistaa maatalon omaisuusosien jakautumisen, mutta usein jatkaja kuitenkin vuokraa tai ostaa kanssaperillisille ositetut maa-alueet itselleen tai maksaa heille korvausta säilyttääkseen tilan yhtenäisenä. Lahja- tai perintöveron suuruus määräytyy omaisuusosan markkina-arvon perusteella, vero pienenee sukulaisuussuhteen lähentyessä (Taulukko 5). Nuoren viljelijän nettotuloista vähennetään 50 prosenttia viiden ensimmäisen vuoden aikana, jolloin maksettavan tuloveron määrä pienenee. (Veen ym. 2002.)

Taulukko 5 Perintöveron suuruus (European Union 2011).

Veroprosentti, suoraan alenevassa/ylenevässä polvessa olevat jälkeläiset (2010):		Veroprosentti, sisäruukset (2010):	
Perinnön arvo, €	VERO, %	Perinnön arvo, €	VERO, %
Enintään 7 699 €	5 %	Alle 24 069 €	35 %
7 699–11 548 €	10 %	>24 069 €	45 %
11 548–15 195 €	15 %	Veroprosentti, muut (2010):	
15 195–526 760 €	20 %	Perinnön arvo, €	VERO, %
526 760–861 050 €	30 %	Sukulaiset IV polveen saakka:	55 %
861 050–1 722 100 €	35 %	Vanhemmat, jotka eivät ole sukulaisia:	45 %
Yli 1 722 100 €	40 %		

Ranskassa maksetaan aloitustuen yhteydessä epäsuotuisan alueen lisää samalla tavoin kuin Espanjassa. Tavalliselle alueelle maksettavan tuen määrä on pienempi. Aloitustuen lisäksi viljelijän on mahdollista pyytää tukihakemuksen yhteydessä korkotukea, jonka enimmäismäärä määräytyy niin ikään alueen epäsuotuisuuden perusteella. (MINAGRI 2015; .)

Kuvio 5 Alueen epäsuotuisuuden vaikutus aloitusavustuksen muodostumiseen (Region Bretagne 2015)

Saksa

Saksassa maatalouden ikärakenne on yksi Euroopan parhaimpia (Zagata & Sutherland 2015). Varsinkin suurtiloilla jatkaja on usein tiedossa jo hyvissä ajoin ennen sukupolvenvaihdoshetkeä (Veen ym. 2002). Mahdollisen jatkajan tunnistaminen hyvissä ajoin on viljelijäpariskunnalle tärkeää. Tunnistamisella tarkoitetaan potentiaalın havaitsemista, vaikka jatkamissuunnitelmista ei olisi puhuttu mitään. Maanviljely on miesvaltaista, ja vain joka kymmenes tilanpitoa jatkava on sukupuoleltaan nainen. (Glauben, Tietje & Vogel 2004.)

Maanviljelyä tuottavammat ammatit houkuttelevat jälkikasvua. Lisäksi korkeat aloituskustannukset ja tarvittavan velan määrä arveluttavat. (Veen ym. 2002) Tilanpidon jatkaja, yleensä perheen vanhin poika, ostaa tilan vanhemmiltaan, eikä hänen tarvitse maksaa sisarosuuksia. Luopujat maksavat muille perillisille pienehkön korvauksen ja jäävät usein asumaan tilalle. Jatkajalla on syytinkivelvoite (Pyykkönen 1998.)

Perintöverolaissa on selviä eroavaisuuksia eri puolilla Saksaa, yhteneväisyytenä on kuitenkin uuden tilanpitäjän suosiminen (Veen ym. 2002). Aloittava viljelijä voi myöskin saada enintään 20 000 € investointiavustuksen ja maksaa lainastaan tavallista matalampaa korkoa (BMEL 2014; Rentenbank 2015).

Veroprosentin suuruus määräytyy veroluokan ja perinnön arvon perusteella (Taulukko 6). Yleisessä perintöverolaissa lahja- tai perintöveron saajat on jaoteltu kolmeen veroluokkaan (European Union 2011):

- Luokka I: Puoliso, lapset, lapsipuolet, lastenlapset, vanhemmat, isovanhemmat
- Luokka II: Sisarukset, sisarusten lapset, isä/äitipuoli, vävyt, miniät, appivanhemmat
- Luokka III: Kaikki muut

Taulukko 6 Perintöveroprosentit sukulaisuussuhdeluokittain (European Union 2011).

Perinnön arvo enintään	Luokka I	Luokka II	Luokka III
75 000 €	7 %	15 %	30 %
300 000 €	11 %	20 %	30 %
600 000 €	15 %	25 %	30 %
6 000 000 €	19 %	30 %	30 %
13 000 000 €	23 %	35 %	50 %
26 000 000 €	27 %	40 %	50 %
>26 000 000 €	30 %	43 %	50 %

Aloittavien viljelijöiden pätevyysvaatimukset aiheuttavat ongelmia. Asianmukaisen koulutuksen puutteellisuus näkyy maatalon liiketoiminnassa epävarmana päätöksentekona, lisäksi tarvittavan pätevyyden uupuessa sukupolvenvaihdosta ei tueta rahallisesti. (Großkopf & Over-Bernert 2008.)

Ruotsi

Ruotsissa tila myydään pääsääntöisesti yhtenä pakettina yhdelle jatkajalle. Muille perillisille maksetaan sisarosuuksia. Jatkaja kasvaa kiinni yritykseen pienestä pitäen ja ottaa pikkuhiljaa lisää vastuuta yritystoiminnasta. Sisarosuuksien maksaminen on Askelöfin (2012) mukaan ongelmallista maatalousyrittäjien kasvun kannalta, sillä varsinaisen jatkajan on vaikeaa aloittaa laajamittaista maataloustoimintaa tilan omaisuusrakenteen pirstoutuessa. Sisarusten ja vanhempien tyytyväisyys saattaa kuitenkin olla tärkeää uuden yrittäjän henkisen hyvinvoinnin kannalta.

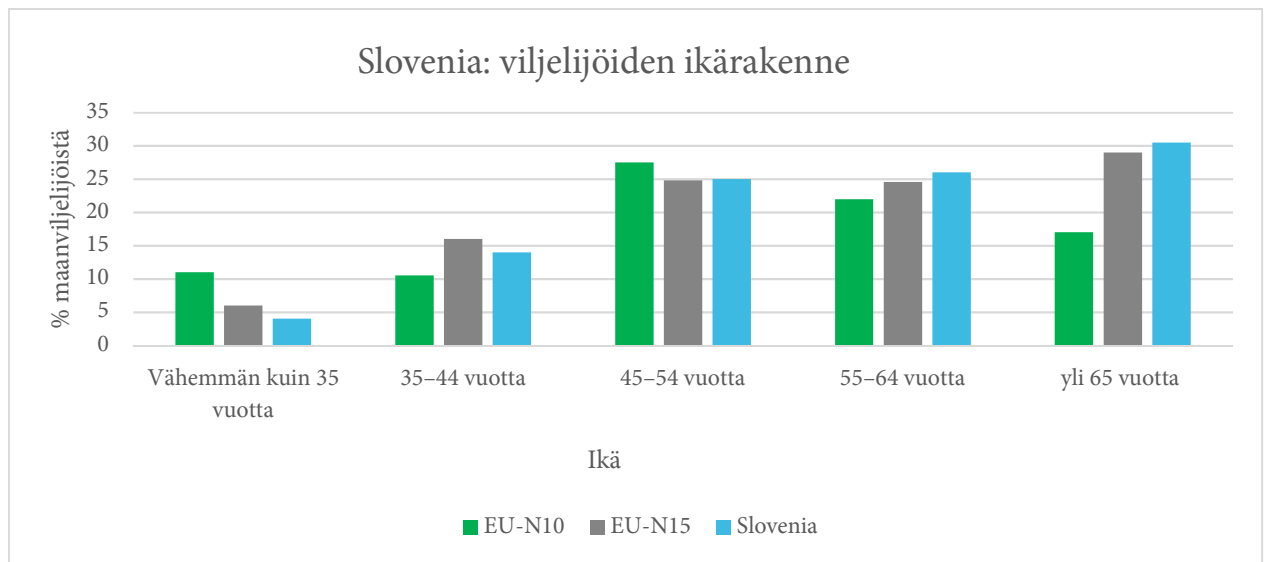
Tilan vuokraaminen vanhemmilta tai vuokraamisen ja ostamisen yhdistelmä on yleistä muihin Pohjoismaihin verrattuna, eikä vuokraaminen täysin vieraaltakaan ole poikkeuksellista. (Askelöf 2012; Pyykkönen 1998.) Usein tila kuitenkin lahjoitetaan ja jatkajalle saatetaan asettaa tilanpitoon liittyviä ehtoja. Tällöin aloittava viljelijä ei voi kehittää tilaa vapaasti ja toteuttaa kunnianhimoisia suunnitelmiaan, jolloin yritystoiminta saattaa taantua. Lahjoitus ilman lisäehtoja on eittämättä paras vaihtoehto nuoren viljelijän kannalta. (Askelöf 2012.)

Sukupolvenvaihdoksiin läheisesti liittyvää perintö- ja lahjaveroa ei ole maksettu Ruotsissa vuoden 2004 jälkeen, minkä uskotaan olevan hyvä asia maatalouden kannalta. Maksettu vero oli pois maatalouden kehittämistä ja yrityksen kasvu hidastui. (Holm & Kerkelä 2014.)

Aloitustukea myönnetään myös poronhoitoon ja puutarhatalouteen. Maatalousyhtymän tapauksessa tukea voidaan myöntää kaikille yrityksen johdossa oleville henkilöille, jotka täyttävät nuoren viljelijän määritelmän. Maatila-, puutarhatila- tai porotilayritykseen käytettyjen työtuntien määrän tulee olla vähintään 860 tuntia ja enintään 17 200 tuntia vuodessa. (Jordsbruksverket 2015.)

Slovenia

Sukupolvenvaihdokset ovat erityisen tärkeitä Slovenialle, jossa viljelijöiden korkea keski-ikä (56-vuotta) nousee koko ajan. Euroopan unionin keskiarvoihin verrattuna Sloveniassa on paljon ikääntyneitä viljelijöitä, mutta vain vähän nuoria. (Kuvio 6.)

Kuvio 6 Slovenia: viljelijöiden ikäjakauma EU:n keskiarvoihin verrattuna (European commission 2014).

Menestyvä tila houkuttaa jatkajaa, mutta myös tilan sijainti ja eritoten perinteet vaikuttavat sukupolvenvaihdoksen ajankohtaan. Lähes poikkeuksetta viljelijät toivovat jatkajan

olevan miespuolinen, vaikka perheessä olisi monta tyttöä, muttei yhtään poikaa. Tämä pätee erityisesti syrjäisillä alueilla, joissa perinteet ovat tavallista hallitsevampia. (Kerbler 2012.) Vain joka kymmenennellä maanviljelijällä on useamman kuin kahden vuoden maatalousalan koulutus (University of Munich ym. 2015).

Sloveniassa maatilan koko vaikuttaa sukupolvenvaihdokseen lähes kaikista muista maista poiketen. Yleensä suuri tilakoko aikaistaa omistajanvaihdosta, Sloveniassa tilanne on päinvastainen. Suuri ja menestyvä tila houkuttelee mahdollista jatkajaa, ja innostaa osallistumaan maataloustöihin. Varsinainen isäntä ei kuitenkaan luovu tilasta helposti, sillä tunneside maatalouteen on Sloveniassa suuri ja suurtilan omistajia arvostetaan. Usein mahdollinen tilanjatkaja suuntaakin muualle, koska sukupolvenvaihdos ei tapahdu riittävän nopeasti. (Kerbler 2012.)

Perintö- ja lahjaveronmaksajat jaetaan Sloveniassa neljään luokkaan, vero määräytyy sukulaisuussuhteen perusteella (Ministrstvo za finance 2014):

- Luokka I: puoliset ja lapset ei veroa
- Luokka II: Vanhemmat, sisarukset, sisaruksien lapset vero 5-14 %
- Luokka III: Isovanhemmat vero 8-17 %
- Luokka IV: Muut vero 12-39 %

2.3 Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan Euroopan unionin jäsenmaiden sukupolvenvaihdoskäytännöt ovat maatalouteen liittyvien tunnesiteiden ja perinteiden vuoksi melko samanlaisia. Sukupolvenvaihdosten toteutustavat eroavat toisistaan, mutta päälinjat ovat samoja. Nuorten viljelijöiden aloitustukijärjestelmät ovat todella samankaltaisia, mikä johtuu unionin antamista kansainvälisistä säädöksistä. Aloitustuen osalta aloittavan viljelijän toimintaedellytykset ovat Suomessa yhtä hyvät kuin muualla Euroopassa.

Suurimmat erot liittyvät koulutustasoon ja äärimmäisiin olosuhteisiin. Usein edellä mainitut yhdistyvät, sillä äärimmäiset alueet kuten vuoristot ja poronhoitoalueet ovat usein myös etäällä muusta asutuksesta, ja karuilla syrjäseuduilla koulutus on monesti keskimääräistä heikommalla tasolla. Perinteet ovat sen sijaan vahvoja. Suurimpia alueiden välisiä eroavaisuuksia tasoitetaan kansallisilla lisäsäädöksillä. Tarkoituksena on mahdollistaa tasavertainen maataloustuotanto kaikissa jäsenmaissa.

Sukupolvenvaihdosten määrä vaikuttaa suoraan maatalouden kilpailukykyyn ja rakentamiseen. Nuoret viljelijät investoivat paljon, perustavat keskimääräistä suurempia tiloja ja näkevät markkinoilla uusia mahdollisuuksia. Aloitustuen on todettu vauhdittavan omistajanvaihdosprosessia, johon ei läheskään aina olisi edes ryhdytty ilman aloitustukea. Suuri osa sukupolvenvaihdoksista tehdään kuitenkin edelleen aloitustukijärjestelmän ulkopuolella erityisesti koulutustasovaatimuksista johtuen. Yhä useamman aloittavan viljelijän saaminen tuen piiriin olisi suotavaa tilanpidon aloitukseen liittyvän velkarasituksen keventämiseksi ja maatalouden ikärakenteen parantamiseksi.

Perinteisen ”isältä vanhimmalle pojalle” -mallin lisäksi olisi syytä keksiä myös muita omistajanvaihdoskäytäntöjä. Tilan vuokraaminen tai jopa myyminen täysin vieraalle on monessa maassa täysin poissuljettua, vaikka pihapiirin tyhjilleen jättäminen tai metsittäminen on tuskin yhtään parempi vaihtoehto. Lisäksi koulutustason noustessa yhä useampi mahdollinen perijä suuntaa maataloutta tuottavammalle alalle, jolloin tilatoiminnan jatkuminen vaarantuu entistä enemmän. Maatalousalalle voisi kuitenkin olla muita tulijoita, jos tuottava maatila saataisiin markkinoitua tarpeeksi hyvin.

Nuorten viljelijöiden vähydestä kärsivät eniten maat joissa tilojen keskikoko on pieni. Ikärakenteen ongelmat ovat suurimpia Portugalissa, Unkarissa, Romaniassa, Kreikassa ja

Italiassa ja pienimpiä Puolassa, Itävallassa, Sveitsissä, Saksassa ja Suomessa. (Zagata & Sutherland 2015.)

Lähteet

Andersson, E. 2010. Perintö- ja lahjaverotus. Muistio verotyöryhmälle, joulukuu 2010

Askelöf, J. 2012. Generationsskifte I lantbruksföretag. Uppsala Universitet: Juridiska institutionen.

Bika, Z. 2004. Farmers' Early Retirement Policy and EU Cohesion. Aberdeen: The Arkelton Institute for Rural Development Research, University of Aberdeen

Bika, Z. 2007. The territorial impact of the farmers' early retirement scheme. *Sociologia Ruralis* 3: 246–272

BMEL 2014. Förderung landwirtschaftlicher Unternehmen ab 2014. Investitionsförderung im Agrarbereich durch EU, Bund, Länder und die Landwirtschaftliche Rentenbank.

BMEL (Das Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft) 2015. Entwicklung des ländlichen Raumes 14.11.2014

Casanovas, O., Aldanondo, O. & Almansa, S. 2007. Explaining farm succession: the impact of farm location and off-farm employment opportunities. *Spanish Journal of Agricultural Research*, 214-225

Davis, J., Caskie, P. & Wallace, M. 2009. Economics of farmer early retirement policy. *Applied Economics* 41: 35–43.

DEFRA (Department for Environment Food & Rural Affairs) 2015. Rural Development Programme 12.2.2015

European Commission 2010. Rural development policy 2007–2013. Country files: Mid-term evaluations of Austria, Poland, Spain, Italy, Romania, Bulgaria and Czech Republic.

European Commission 2013. Rural development policy 2014–2020.

European Commission 2013. Slovenia and the cap – 10 years of success.

European Commission 2013. Measure 113 – early retirement of farmers and farm workers.

European Commission 2015. EU farms and farmers in 2013: an update. EU Agricultural and Farm Economics Briefs No 9. November 2015.

Euroopan parlamentti 2013. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1305/2013. Annettu 17.12.2013

European Parliament 2014. CAP 2014–2020 tools to enhance family farming: opportunities and limits.

European Parliament 2015. Supporting young farmers in the EU. European Parliamentary Research Service Blog. Written by Marie-Laure Augere-Granier. Posted 19.6.2015

European Union 2011. Survey of the domestic rules on taxes levied upon death. Copenhagen Economics 13.5.2011.

Glauben, T., Tietje, H & Vogel, S. 2004. Farm succession patterns in Northern Germany and Austria – a survey comparison. University of Christian-Albrechts, University of Natural Resources and Applied Life Sciences.

Großkopf & Over-Bernert 2008. Betriebsleiterqualifikation und Generationswechsel in der Landwirtschaft. Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz.

HE 141/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta. Helsingissä 15.9.2014

Hennessy, T. 2002. Modelling succession on Irish Dairy Farms. Paper presented at the 10th EAAE Congress, August 2002, Zaragoza.

Holm, P. & Kerkelä, L. 2014. Voisiko Suomi seurata Ruotsin ja Norjan esimerkkiä? Näkökohtia perintö- ja lahjaverosta sekä luovutusvoittoverosta. PTT raportteja 246. Helsinki.

ILVO (Departement Landbouw en Visserij) 2015. Programma voor Plattelandsontwikkeling. 17.2.2015

Jordbruksverket 2015. Landsbygdsutvecklingsprogram 5.11.2015

Kerbler, B. 2012. Factors affecting farm succession: The case of Slovenia. *Agricultural Economics (Czech)* 58.6 (2012): 285-298.

Kohonen, A. 2007. Perintö- ja lahjaverotus: Näkökulmia talousteoriasta, maailmalta ja Suomesta. VATT-keskustelualoitteita. Valtion taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki.

Latruffe, L. & Piet, L. 2013. Does land fragmentation affect farm performance? A case study from Brittany.

MADR (Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale) 2015. Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru perioada 2014-2020. 26.5.2015

MAG (Ministerio de Agricultura y Ganadería) 2015. Dirección general de desarrollo rural. 29.5.2015

MAGRAMA (Ministerio de agricultura) 2015. Marco Nacional de Desarrollo Rural-España 16.2.2015

Mela 2013-2015. Luopumistuki: luopuminen maataloudesta. Viitattu 1.7.2016

MINAGRI (Ministère de l'agriculture) 2015. Programme de réseau rural national. 12.2.2015

Ministrstvo za finance 2014. Taxation in Slovenia. Ministry of finance Slovenia. January 2014.

MIPAAF (Ministero delle politiche agricole) 2015. Programma della rete rurale nazionale 28.5.2015

MMM 2015. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 8.12.2014

Otomo, Y. & Oedl-Wieser, T. 2009. Comparative analysis of patterns in farm succession in Austria and Japan from a gender perspective. Published in the Jahrbuch der Österreichischen Gesellschaft für Agrarökonomie. Vol. 18(2): 79-92.

Region Bretagne 2015. Programme de développement rural. 7.8.2015

Rentenbank 2015. Fiscal year 2014: Rentenbank's special promotional loans close to prior year's record level Landwirtschaftliche Rentenbank. 27.4.2015

Pyykkönen 1998. Sukupolvenvaihdosten vaihtoehdot maataloudessa. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT. Raportteja ja artikkeleita N:o 155. Helsinki: Hakapaino Oy.

Sottomayor, M., Tranter, R & Costa, L. 2011. Likelihood of Succession and Farmers' Attitudes towards their Future Behaviour: Evidence from Survey in Germany, the United Kingdom and Portugal. International Journal of Sociology of Agriculture and Food. Vol 18, No 2, pp 121-133

Stiglbauer, A. & Weiss, C. 2000. Family and Non-Family Succession in the Upper-Austrian farm sector. Cahiers d'économie et sociologie rurales, n:o 54

Sveriges lantbruksuniversitet 2010. Redovisning an uppdrag om halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013

Teagasc 2014. A Guide to Transferring the Family farm. Agriculture and Food Development Authority.

University of Munich, Advisory company Projects and Consultancy SL (Spain), Association Agriculture is life (Italy), Association of Private Farming of the CR (Czech Republic), Biotech Centrum Naklo (Slovenia) & CEJA – European Council of Young Farmers (Belgium) 2015. Farm success: training farmers for sustainable succession processes.

Veen, H., Bommel, K. & Venema, G. 2002. Family farm transfer in Europe. Agricultural Economics Research Institute. 135 p.

Väre, M. & Heshmati, A. 2004. Perspectives on the Early Retirement Decisions of Farming Couples. The Institute for the Study of Labor (IZA). Discussion Paper No. 1342. Germany.

Zagata, L. & Sutherland, L-A. 2015. Deconstructing the ‘young farmer problem in Europe’. *Journal of Rural Studies* 38: 39-51

3 Sukupolvenvaihdoksen toteutus maatiloilla Suomessa - kyselytutkimuksen tuloksia

Jyri Hietala, Anna-Kaisa Rämö, Lauri Vuori & Tapani Yrjölä

Maatilojen lukumäärä Suomessa vähenee tasaista vauhtia. Tilakoon kasvattaminen on edellytys jatkavien tilojen toiminnalle. Siksi rakennemuutos on välttämätöntä. Osa tiloista lopettaa tuotannon, koska jatkajaa ei ole. Tehtyjen sukupolvenvaihdosten määrän väheneminen johtuu kilpailevien työmahdollisuuksien lisäksi muun muassa tarvittavan pääoman määrän kasvusta sekä maatalouden heikoista tuotto-odotuksista (esim. Gale 2003). Joskus kasvava tilakoko voi olla myös esteenä tilan hankkimiselle, jos tilan kauppahinta kasvaa korkeammaksi kuin maksukyky tai -halukkuus.

Suomessa sukupolvenvaihdoksia on pyritty edistämään muun muassa maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän sekä nuorten viljelijöiden aloitustuen avulla. Kauppahinta ja sen myötä tilanpidon jatkajan velkaantumisaste voivat nousta korkeaksi esimerkiksi korkeiden pellon myyntihintojen sekä lahjaverolta välttymisen vuoksi. Lisäksi perintö- ja lahjaverot voivat lisätä velkarasitetta sukupolvenvaihdoksissa.

Erringtonin ja Lobleyn (2002) mukaan ikääntyvät viljelijät, joilla ei ole tiedossa sukupolvenvaihdosjatkajaa, lopettavat tilan kehittämisen ja investoinnit. Vastaavasti Calus ym. (2008) ovat havainneet tilojen investoivan ja siten lisäävän pääoman määrää ennen sukupolvenvaihdosta. Tilan kehittäminen toisaalta parantaa sen tuottavuutta ja elinkelpoisuutta, mutta saattaa toisaalta lisätä jatkajan velkarasitetta. Sukupolvenvaihdos voi myös vaikuttaa epäsuotuisasti yrityksen kehitykseen, pienentää liikevaihtoa ja aiheuttaa erilaisia konflikteja (Ropponen 2013).

MTT:n vuonna 2012 toteuttaman kyselyn mukaan yli neljäsosa alle kymmenen vuotta tilanpitoa harjoittaneista viljelijöistä koki rahoituksen saatavuuden ja taloudelliset esteet merkittävimmäksi esteeksi tilansa kehittämiseksi (Rikkonen ym. 2013). Maatilojen sukupolvenvaihdoksiin sisältyy väistämättä myös henkilöriskejä. Onkin tarpeellista selvittää, miten tilan kannattavuus ja investointimahdollisuudet kehittyvät sukupolvenvaihdoksen jälkeen, jotta näihin riskeihin pystytään varautumaan.

Maatilojen sukupolvenvaihdosten tarkastelu on ajankohtaista, sillä EU-komissio edellyttää varhaiseläkkeiden lopettamista maataloudessa. Siksi luopumistukijärjestelmä loppuu vuoden 2018 jälkeen. Arviolta puolet sukupolvenvaihdoksista toteutetaan nykyään luopumistuen turvin. Esimerkiksi vuonna 2013 luopumistukihakemuksia jätettiin yhteensä 860 kappaletta. Mikäli maatilojen sukupolvenvaihdosten tukeminen lopetetaan, on vaarana, että tilojen sukupolvenvaihdokset siirtyvät myöhemmäksi ja niiden toteutuminen vaarantuu kokonaan (Väre 2007). Nykyisen järjestelmän päättyessä joudutaankin otta-
maan kantaa siihen, miten tuleva muutos vaikuttaa jatkossa nuorten viljelijöiden investointimahdollisuuksiin sekä luopujan ikään.

Työpaperin ensimmäisessä aluvussa esitellään tutkimuksen tavoitteet, menetelmä ja aineisto. Toisessa aluvussa esitellään kyselyyn vastanneiden demografiset tiedot. Seuraavassa, eli kolmannessa, aluvussa käydään läpi kyselyn tuloksia. Neljännessä aluvussa esitetään kyselyyn perustuvat johtopäätökset.

3.1 Tutkimuksen tavoitteet, menetelmä ja aineisto

Kyselyn tavoitteena oli tehdä peruskartoitus sukupolvenvaihdoksen toteutuksesta suomalaisilla maatiloilla. Selvitettäviä asioita olivat sukupolvenvaihdosten jakautuminen saantotyyppin mukaan, kauppahinnan muodostumiseen vaikuttaneet tekijät sekä tilan kehittäminen ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdoksen. Tavoitteena oli myös selvittää politiikka-toimien ja joidenkin muiden tekijöiden vaikutukset sukupolvenvaihdoksen toteutukseen sekä toteutukseen liittyvät suurimmat ongelmat. Lisäksi selvitettiin, mitkä ovat sukupolvenvaihdoksen toteutukseen liittyvät merkittävimmät haasteet. Kyselyssä tarkasteltiin myös tilan kehittämistä ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdosta.

Tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen kyselytutkimus. Aineisto kerättiin sähköisesti Surveypal-nettikyselynä. Perusjoukon muodostivat vuosina 2010–2016 sukupolvenvaihdoksen tehneet maatilat. Osoiterekisterinä toimi MELA:n asiakasrekisteri. Vastaajien poiminta rekisteristä suoritettiin MELA:ssa ja myös linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin otokseen tulleille tiloille MELA:sta sähköpostilla. Tällä pyrittiin varmistamaan vastaajien anonymisuus. Otoksiko oli 4 192 maatilaa. Otoksesta poistettiin noin 300 vastaajaa, joita sähköposti ei tavoittanut. Lopulliseksi otokseksi muodostui tällöin noin 3 900 tilaa.

Linkki kyselyyn lähetettiin MELA:sta 9.2.2016. Kaikille otoksen maatiloille lähetettiin vielä kaksi sähköpostimuistutusta. Ensimmäinen muistutus lähetettiin 16.2.2016 ja toinen 2.3.2016. Kysely suljettiin 8.3.2016. Vastauksia saatiin kaikkiaan 578 kappaletta. Joukosta poistettiin 25 vastausta, koska näillä tiloilla sukupolvenvaihdos oli tehty ennen vuotta 2010. Tutkimuksen aineiston muodosti siten 553 hyväksyttyä vastausta, mikä on noin 14 prosenttia otoksesta.

Vastaajien taustapiirteitä ja mielipiteitä kuvattiin suorien jakaumien ja keskiarvojen avulla. Ristiintaulukoinneilla pyrittiin selvittämään taustaltaan erilaisten vastaajien käsitksissä ja kokemuksissa mahdollisesti esiintyviä eroja.

3.2 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneet tilanomistajat olivat keskimäärin melko nuoria, noin 34-vuotiaita (Taulukko 7). Enemmistö heistä oli miehiä. Yli puolet oli varsin korkeasti koulutettuja ja luonnonvara-alan koulutus oli lähes neljällä viidestä. Enemmistö vastaajista oli maa- ja

metsätalousyrittäjiä, mutta palkansaajiakin oli runsas neljännes. Päätoimisesti maataloutta harjoitti vajaa puolet vastaajista. Asuinpaikka oli tilan yhteydessä kahdella kolmanneksella. Tilan ulkopuolella asuvilla etäisyys tilasta oli keskimäärin hieman yli 70 km.

Taulukko 7. Kyselyyn vastanneiden tilanomistajien taustapiirteet

	Vastaajien taustapiirteet	Suomalainen pellonomistaja*
	keskiarvo	keskiarvo
Ikä, vuotta (n=548)	34	58
	% vastaajista	% vastaajista
Sukupuoli (n=518)		
Mies	79	55
Nainen	21	45
Peruskoulutus (n=547)		
Enintään 2. asteen tutkinto		
Ylempi tai alempi korkea- koulututkinto	41	66
	59	34
Luonnonvara-alan koulutus (n=553)		
Luonnonvara-alan tutkinto / koulutus		
Jokin muu tutkinto / koulu- tus	78	-
	5	-
Ei mitään alan koulutusta	17	-
Ammattiasema (n=538)		
Maa- ja metsätalousyrittäjä		
Muu itsenäinen yrittäjä	67	19
Palkansaaja	4	7
Muu (esim. eläkeläinen, työtön tai opiskelija)	27	35
	2	40
Maatalouden päätoimisuus (n=553)		
Harjoittaa päätoimisesti	48	
Ei päätoiminen	52	
Tilalla asuminen (n=529)		
Asuu vakinaisesti tilalla	66	62
Ei asu tilalla	34	38
Asuinpaikan etäisyys tilasta (n=190)	keskimäärin km	keskimäärin km
	72	-

*) Keskiarvot: Myyrä ym. (2008)

Tiloja kuvaavat piirteet

Suomessa maatilojen keskikoko oli 44 hehtaaria vuonna 2015 (Luonnonvarakeskus). Tutkimukseen osallistuneiden tilojen viljelyksessä oleva peltoala oli tätä enemmän, keskimäärin noin 60 hehtaaria (Taulukko 8). Omassa omistuksessa oleva viljelyala oli keskimäärin runsaat 40 ha ja vuokrattua viljelyalaa oli noin 25 ha. Tilojen keskimääräinen metsäala oli yli 80 ha, mikä on huomattavasti enemmän kuin metsätilojen keskikoko Suomessa (noin 30 ha). Puolet tutkimuksen tiloista sijaitsi AB-tukialueella ja kahdella kolmesta päätuotantosuunta oli kasvinviljely. C1 ja C2-C4 -tukialueilta oli vastaajista noin neljännes kummaltakin. Kotieläimiä oli alle puolella tiloista ja luomutuotantoa harjoitettiin noin joka kymmenennellä tilalla.

Taulukko 8. Tutkimuksen maatiloja kuvaavat piirteet

	Tutkimuksen maatilat	Suomessa keskimäärin*
Viljelyksessä oleva peltoala keskimäärin (n=538)	60 ha	44 ha
Omistuksessa oleva viljelyala keskim.	40,7 ha	29 ha
Vuokralla oleva viljelyala keskim.	25,5 ha	15 ha
Tilan metsäala keskimäärin (n=531)	81,2 ha	
Tukialue, % tiloista (n=514)**		
AB	50	42
C1	24	23
C2-C4	26	35
Tilan päätuotantosuunta % tiloista (n=534)		
Kasvinviljely	63	66
Maidontuotanto	16	15
Lihantuotanto	10	15
Jokin muu	11	4
Kotieläimet % tiloista (n=497)		
Tilalla on kotieläimiä	44	-
Ei ole	56	-
Luomutila % tiloista (n=542)		
Kyllä	11	8
Ei	89	92

*) Keskiarvot: Myyrä ym. (2008)

***) Maatalouden rakennekehityssennuste (Taloustohtori 2016)

Maataloustuotannon jatkamiseen liittyvät suunnitelmat

Valtaosa tiloista aikoi jatkaa toimintaansa ainakin kuusi vuotta kyselyajankohdasta eteenpäin (Taulukko 9). Vain pari prosenttia tiloista suunnitteli lopettavansa toiminnan parin vuoden kuluessa tai ainakin harkitsi lopettamista.

Taulukko 9. Maataloustuotannon jatkoaikeet tutkimuksen maatiloilla vuonna 2016

<i>Jatkamiseen liittyvä aikomus (n=537)</i>	<i>% vastaajista</i>
Tuotantoa jatketaan ainakin 6–10 vuotta	73
Tuotantoa jatketaan ainakin 3–5 vuotta	16
Tuotanto lopetetaan todennäköisesti 1–2 vuoden sisällä	1
Tuotanto lopetetaan varmasti 1–2 vuoden sisällä	1
Ei osaa sanoa	9

Koulutukseen osallistuminen ja neuvonnan käyttö

Tiloilta oli osallistuttu vuosina 2014–2015 viljelijöille tarkoitettuun koulutukseen tai neuvontaan keskimäärin 3,7 kertaa eli useammin kuin kerran vuodessa (Taulukko 10). Neuvoja oli käynyt tiloilla keskimäärin noin kerran vuodessa.

Taulukko 10. Osallistumisaktiivisuus viljelijöille tarkoitettuun koulutukseen ja neuvonnan käyttö

<i>Tilalta osallistuttu viljelijöille tarkoitettuun koulutukseen / neuvontaan vuosina 2014–2015 (n=536)</i>	<i>Tilalla on käynyt neuvoja vuosina 2014–2015 (n=538)</i>
Kertoja keskimäärin	Kertoja keskimäärin
3,7	2,3

3.3 SPV:n toteutus maataloilla

3.3.1 Tilan hallinnan ja omistuksen siirtyminen

Tilan saantotapa

Tutkimuksen tiloista joka toisella (51 %) sukupolvenvaihdos oli suoritettu vuosina 2014–2016 ja joka toisella (49 %) vuosina 2010–2013. Yli kaksi kolmännestä oli ostanut tilansa vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan. Lahja oli saantotapana runsaalla kymmenyksellä (Taulukko 11). Lahjana siirtyneet tilat ovat olleet pääosin kasvitiloja.

Taulukko 11. Tilan saantotapa

<i>Tilan saantotapa</i>	<i>% tiloista (n=537)</i>
Osto vapailta markkinoilta	2
Osto vanhemmilta / isovanhemmilta	69
Osto muilta sukulaisilta	3
Perintö vanhemmilta / isovanhemmilta	3
Perintö muilta sukulaisilta	0
Lahja	13
Tila on vuokrattu	2
Muu tapa	8

Valtaosassa (91 %) tarkastelluista sukupolvenvaihdoksista tila siirtyi jatkajalle kerralla. Vain alle kymmenesosa (9 %) vaihdoksista tehtiin vaiheittain (Taulukko 12).

Yleisimmin tilan *hallinta* siirtyi yhdelle henkilölle tai puolisoille. Tilan *omistus* siirtyi jatkajalle kahdella kolmanneksella tiloista ja runsaalla viidenneksellä jatkajan ja tämän puolison omistukseen. Useampi kuin neljä viidennestä (85 %) tiloista siirtyi jatkajalle kokonaisuudessaan ja 15 prosenttia osittain.

Maitotiloilla omistuksen vaiheittainen siirtyminen oli hieman yleisempää kuin tiloilla keskimäärin. Kotieläintiloilla tilan omistus siirtyi hieman keskimääräistä useammin jatkajan ja puolison omistukseen kuin pelkästään jatkajan omistukseen.

Taulukko 12. Tilan hallinnan ja omistuksen siirtyminen SPV:ssä

	<i>% tiloista</i>
Omistus siirtyi (n=521)	
Vaiheittain	9
Kerralla	91
Tilan hallinnan siirtyminen (n=529)	
Yhden henkilön tai puolisoitten hallintaan	81
Tila on yhtymä	17
Muu järjestely	2
Tilan omistus siirtyi (n=518)	
Jatkajan omistukseen	65
Jatkajan ja puolison omistukseen	22
Jatkajan ja sisarusten omistukseen	11
Omistus pysyi luopujalla	2
Tilan siirtymistapa jatkajalle (n=528)	
Tila siirtyi kokonaisuudessaan	85
Tila siirtyi osittain	15

Sisarusten huomiointi sukupolvenvaihdoksessa

Suurimmassa osassa sukupolvenvaihdoksia sisarukset otettiin huomioon jollakin tavalla, mutta joka kymmenennessä tapauksessa sisaruksia ei oltu huomioitu mitenkään. (Taulukko 13). Yleisimmin sisaruksille oli luvattu osuus perinnöstä. Sisarukset olivat melko usein myös saaneet ennakkoperintöä sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Yleensä sisaruksia oli ainakin informoitu etukäteen tulevasta sukupolvenvaihdoksesta.

Taulukko 13. Sisarusten huomiointi sukupolvenvaihdoksessa

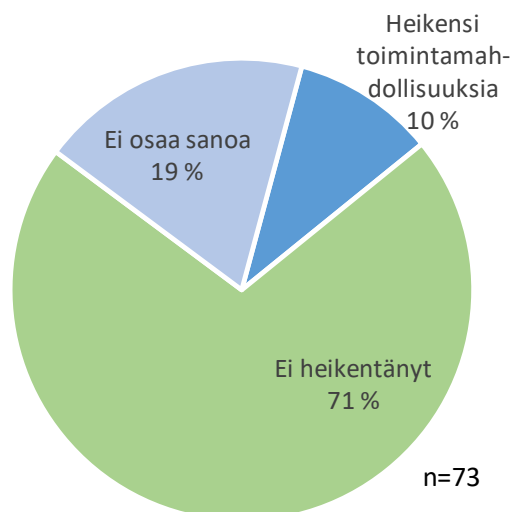
	<i>% vastaajista (n=512)</i>
Sisaruksia ei ole	8
Sisarukset otettiin huomioon SPV:ssä <i>luvattiin osuus perinnöstä 29 %*) sai ennakkoperintää 17 %*) informoitiin spv:stä ennen kauppaa 70 %*) huomioitiin muulla tavoin 15 %*)</i>	81
Sisaruksia ei huomioitu mitenkään	11

*) Ei summaudu sataan. Sisaruksia on voitu huomioida useilla tavoilla.

Kun tila siirtyi jatkajalle vain osittain, sisaruksille tai muille oli eri omaisuusosista yleisimmin siirtynyt metsää. Lähes joka kymmenennessä sukupolvenvaihdoksessa sisaruksille (tai muille) oli siirretty metsää (Taulukko 14). Peltoja tai tontteja oli siirtynyt selvästi harvemmin. Niistä vastaajista, joille tila siirtyi vain osittain, noin joka kymmenes koki, että tilan pirstoutuminen heikensi jatkajan toimintamahdollisuuksia (Kuvio 7).

Taulukko 14. Omaisuusosien siirtyminen sisaruksille tai muille

<i>Sisaruksille tai muille siirtyi...</i>	<i>% vastaajista (n=553)</i>
Peltoa	3
Metsää	9
Tontteja	3

Kuvio 7. Tilan pirstoutumisen vaikutus jatkajan toimintamahdollisuuksiin

Hallintaoikeus ja syytinki

Luopujalle jätettiin hallintaoikeus kiinteistöön lähes joka kolmannella tilalla. Syytinkioikeus jätettiin luopujalle vielä hieman useammin (Taulukko 15).

Taulukko 15. Hallinta- tai syytinkioikeuden jättäminen luopujalle

	% tiloista
Luopujalle jätettiin hallintaoikeus kiinteistöön (n=516)	31
Luopujalle jätettiin syytinkioikeus (n=501)	35

3.3.2 Tilan kauppahinta ja sukupolvenvaihdoksen rahoitus

Kauppahinta ja sen muodostuminen

Tilan kauppahinta sukupolvenvaihdoksissa oli keskimäärin noin 247 000 euroa. Tilakauppojen mediaanihinta oli 200 000 euroa. Kolmanneksella (34 %) tilojen kauppahinta oli 100 000 – 199 999 euroa ja lähes yhtä suurella osuudella (32 %) kauppahinta oli 200 000 – 299 999 euroa. Korkein maksettu hinta sukupolvenvaihdoksen yhteydessä oli 1,4 miljoonaa euroa.

Tuotantosuuntien välillä ei ollut suuria eroja. Kasvitilojen keskimääräinen kauppahinta oli noin 238 000 euroa ja mediaani 200 000 euroa. Maitotiloilla kauppahinta oli keskimäärin 243 000 euroa ja mediaani 200 000 euroa, lihatiloilla keskimäärin 259 000 euroa mediaanin ollessa 235 000 euroa. Sianlihatilojen ilmoittamat kauppahinnat olivat selkeästi muita tiloja suurempia, mutta tilojen lukumäärä oli niin pieni, ettei niiden perusteella voida tehdä kauppahintoihin liittyviä johtopäätöksiä.

Eri omaisuusosien hinnoitteluperusteet

Alin verottajan hyväksymä kauppahinta ilman lahjaveroseuraamuksia oli yleisimmin käytetty hinnoitteluperuste tutkimuksen tiloilla kaikkien omaisuusosien kohdalla. (Taulukko 16). Toiseksi yleisimmin oli käytetty verotusarvoa. Tuloverotuksessa jäljellä olevaa menojäännöstä käytettiin muita useammin tuotantorakennusten ja koneiden hinnoitteluperusteena. Tämä on odotusten mukaista, sillä juuri niistä tehdään poistoja, ja menojäännöstä voidaan käyttää.

Taulukko 16. Eri omaisuusosien tärkeimmät hinnoitteluperusteet kauppahinnan muodostumisessa

Hinnoitteluperuste	Omaisuusosat							
	Pelto (n=354)	Tuotanto- eläimet (n=152)	Asuin- raken- nukset (n=292)	Tuotan- toraken- nukset (n=311)	Koneet (n=323)	Tuote- ja tuo- tantopa- nos varastot (n=243)	Tuki- oikeudet (n=309)	Maito- kiintiö (n=92)
	%vastaajista							
Tuloverotuksessa jäljellä oleva menojäännös	3	5	3	16	27	12	5	6
Markkinahinta	8	15	12	6	10	12	18	13
Alin verottajan hyväksymä kauppahinta ilman lahjaveroseuraamuksia	60	47	50	46	38	51	47	53
Verotusarvo	29	33	35	32	25	25	30	28

Metsäomaisuuden hinnoitteluperusteet

Metsäomaisuuden kohdalla tärkein hinnoitteluperuste oli ollut lähes joka toisella vastaajalla verotusarvo. Runsas kolmannes oli perustanut hinnoittelunsa ensisijaisesti metsätaloussuunnitelman mukaiseen summa-arvoon. (Taulukko 17)

Verotusarvo oli suosituin tiloilla, joiden metsäala on pieni. Vastaavasti metsäalaltaan suuremmilla tiloilla summa-arvon suosio hinnoitteluperusteella oli selvästi suurempi kuin pienemmillä tiloilla. Pienimmillä, alle 20 metsähehtaarin tiloilla käytettiin myös muita useammin hinnoitteluperusteena metsien markkina-arvoa.

Taulukko 17. Metsäomaisuuden tärkein hinnoitteluperuste kauppahinnan muodostumisessa

<i>Hinnoitteluperuste</i>	<i>Tärkein peruste % vastaajista (n=437)</i>
Verotusarvo	48
Summa-arvo (metsätaloussuunnitelma)	38
Muu	5
Markkina-arvo	5
Tuottoarvo	4

Kolmella tilalla neljästä oli tehty hakkuita viiden vuoden sisällä sukupolvenvaihdoksesta (Taulukko 18). Hakkuita tehtiin erityisesti tiloilla, joilla oli paljon metsää. Metsäalaltaan pienimmistä tiloista hakkuita teki noin 42 prosenttia, kun suurimmista tiloista hakkuita tehtiin noin 92 prosentilla tiloista.

Pääosin syynä hakkuihin olivat metsänhoidolliset tekijät. Runsas viidennes hakkuita tehneistä oli käyttänyt hakkuutuloja tilan kauppahinnan maksamiseen ja noin kuudennes omistuksen siirtoon liittyvien verojen maksamiseen (

Taulukko 19). Mitä suurempi tilan metsäala oli, sitä useammin hakkuutuloja käytettiin myös kauppahinnan tai verojen maksamiseen.

Taulukko 18. Hakkuut tilan metsissä 5 vuoden sisällä saannosta

	<i>% tiloista (n=539)</i>
Hakkuita tehtiin	74
Hakkuuta ei tehty	26

Taulukko 19. Hakkuupäätökseen vaikuttaneet syyt

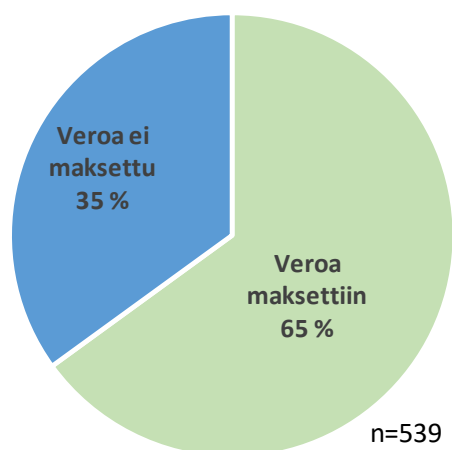
Hakkuupäätökseen vaikuttanut syy	% tiloista*
Omistuksen siirtoon liittyvien verojen maksu (n=63)	16
Tilan kauppahinnan maksaminen kokonaan tai osittain (n=90)	22
Metsänhoidolliset syyt (n=332)	83
Muut syyt (n=67)	17

*) Ei summaudu sataan. Hakkuupäätökseen ovat voineet vaikuttaa useat syyt.

3.3.3 Lahjavero ja ennakkopäätökset

Lahjaveroa oli maksanut sukupolvenvaihdoksen yhteydessä kaksi kolmesta vastaajasta (Kuvio 8). Ennakkopäätöksiä sukupolvenvaihdoksen toteutukseen liittyvissä asioissa oli hakenut 73 prosenttia tiloista.

Taulukko 20 on eritelty, mihin ennakkopäätöksiä haettiin. Yli puolet vastanneista oli hakenut ennakkopäätöksen verojen maksamiseen. Lisäksi noin neljännes oli hakenut ennakkoon päätöstä rahoitukseen ja tukiin liittyen. Ennakkopäätöksiä olivat hakeneet useimmin suurimmat tilat ja kotieläintilat.

Kuvio 8. Lahjaveron maksaminen sukupolvenvaihdoksessa

Taulukko 20. Ennakkopäätösten haku sukupolvenvaihdokseen liittyvissä asioissa

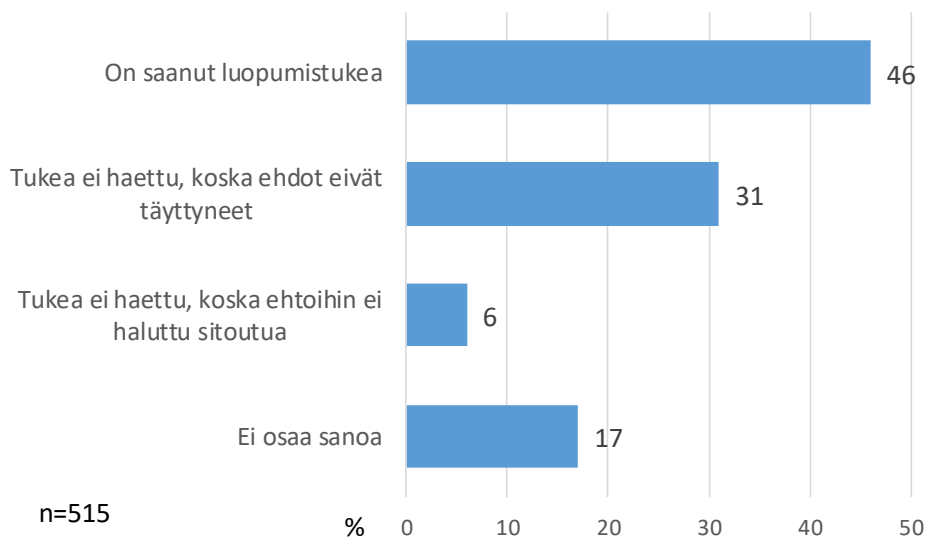
	<i>ennakkopäätöstä haki % tiloista (n=553)*</i>
Ennakkopäätös veroihin	55
Ennakkopäätös luopumistukeen	27
Ennakkopäätös rahoitukseen	24
Ennakkopäätös aloitustukeen	25
Ennakkopäätöstä ei haettu mihinkään	25

*) Ei summaudu sataan. Ennakkopäätöksiä on voitu hakea useaan eri tekijään.

3.3.4 Luopumis- ja aloitustuki

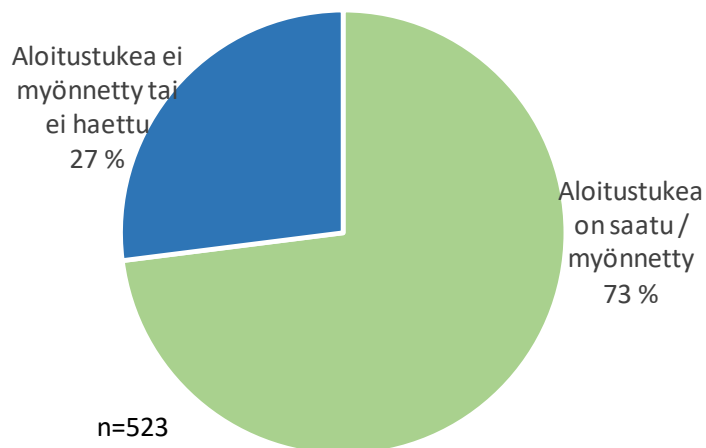
Vajaa puolet vastaajista ilmoitti, että tilan luovuttaja oli saanut luopumistukea sukupolvenvaihdoksen yhteydessä (Kuvio 9). Joka kolmas ei ollut hakenut tukea ollenkaan, koska ehdot eivät täyttyneet. Kuusi prosenttia vastaajista ei halunnut sitoutua luopumistuen ehtoihin, eikä ollut sen vuoksi hakenut tukea. Vain yksi vastaaja ilmoitti, että tukea haettiin,

mutta sitä ei myönnetty. Kaksi vastaajaa oli puolestaan saanut tukea, mutta joutunut maksamaan sen takaisin. Epätietoinen asian suhteen oli noin joka kuudes vastaaja.

Kuvio 9. Luopumistuen käyttö sukupolvenvaihdoksessa

Nuoren viljelijän aloitustukea oli saanut kolme vastaajaa neljästä (Kuvio 10). Yleisin syy, miksi tukea ei ollut haettu oli se, että ehdot eivät täytyneet (20 %). Kuusi vastaajaa (1 %) ilmoitti hakeneensa tukea, mutta sitä ei myönnetty.

Kuvio 10. Nuoren viljelijän aloitustuen hakeminen sukupolvenvaihdoksessa

3.3.5 Tilan jatkamisen rahoitus

Yleisimmät tavat rahoittaa tilan toiminnan jatkaminen olivat normaaliehtoinen laina sekä korkotukilaina (Taulukko 21). Säästöjä rahoitukseen oli käyttänyt noin joka kuudes vastaaja. Erittelemättömät muut rahoitustavat sisälsivät pääosin luopujilta saatuja lainoja ja muita lainajärjestelyitä. Lisäksi muina rahoitustapoina mainittiin muun muassa omat palkkatulot, mökkivuokrauksesta saadut tulot sekä muualla sijaitsevan kiinteistön myyntitulot.

Peltoalaltaan pienillä tiloilla korostui säästöjen merkitys tilakaupan rahoituksessa. Korkotukilainojen merkitys puolestaan korostui peltoalaltaan suurimmilla tiloilla sekä kotieläintiloilla.

Taulukko 21. Tilan jatkamiseen käytetty rahoitustapa

<i>Käytetty rahoitustapa</i>	<i>Rahoitustapaa käyttäneet, % vastaajista *) (n=553)</i>
Normaaliehtoinen laina	63
Korkotukilaina (aloitustuki)	55
Säästöt	16
Avustus (aloitustuki)	9
Puunmyyntitulot	9
Muu	7

*) Ei summaudu sataan. Jatkaja on voinut käyttää useita eri rahoitustapoja.

Runsas neljännes vastaajista oli kattanut vähintään puolet kauppahinnasta säästöillä (Taulukko 22). Kokonaan säästöillä kauppahinnan oli rahoittanut joka viides (20 %) säästöjä käyttäneistä. Keskimäärin säästöillä oli rahoitettu kolmannes kauppahinnasta.

Normaaliehtoista lainaa käyttäneistä joka kolmas oli rahoittanut kaupasta vähintään 70 prosenttia tällä rahoitustavalla (Taulukko 22). Kokonaan lainalla kaupan oli rahoittanut vajaa viidennes (17 %) lainaa käyttäneistä. Keskimäärin lainalla oli katettu runsas puolet kauppahinnasta.

Korkotukilainan osuus kauppahinnasta oli keskimäärin lähes 60 prosenttia (Taulukko 22). Kaksi viidestä oli kattanut vähintään 70 prosenttia kauppahinnasta korkotukilainalla.

Puunmyyntituloilla oli tilakauppaa rahoittanut noin joka kymmenes vastaaja ja niillä rahoitettiin keskimäärin noin 40 prosenttia kauppahinnasta (Taulukko 22). Kokonaan kaupan oli rahoittanut puunmyyntituloilla 15 prosenttia tätä rahoitustapaa käyttäneistä.

Erittelemättömiä muita rahoituslähteitä käyttäneet olivat rahoittaneet keskimäärin hiukan vajaan puolet kaupasta muilla kuin kyselyssä mainituilla rahoitustavoilla (Taulukko 22). Joka viides muita rahoitustapoja käyttäneistä oli rahoittanut koko kauppahinnan muilla tavoilla.

Taulukko 22. Eri rahoitustapojen osuus kauppahinnasta

<i>Rahoitustapa ja osuus kauppahinnasta</i>	<i>% vastaajista</i>	<i>Osuus keskimäärin rahoituksesta, %</i>
Korkotukilaina (aloitustuki) (n=249)		
1–39 %	20	
40–69 %	38	
70–100 %	42	58,3
Normaaliehtoinen laina (n=282)		
1–29 %	27	
30–49 %	19	
50–69 %	24	
70–100 %	30	52,6
Puunmyyntitulot (n=25)		
1–29 %	52	
30–100 %	48	39,5
Säästöt (n=64)		
1–19 %	36	
20–49 %	36	
50–100 %	28	36,4
Avustus (aloitustuki) (n=23)		
1–10 %	61	
11–30 %	39	12,1
Muu (n=24)		
1–29 %	37	
30–100 %	63	48,0

Rahoitukseen käytettyjen lainojen korot

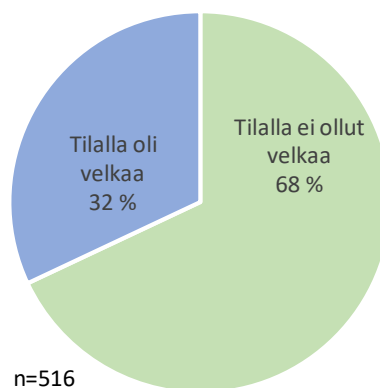
Kauppahinnan rahoitukseen käytetyn lainan korkoprosentti oli normaaliehtoisessa lainassa valtaosin 2–3 prosenttia. Keskimäärin korko oli 2,3 prosenttia (Taulukko 23). Korkotukilainan korko oli neljällä vastaajalla viidestä yhden prosentin suuruinen. Keskimäärin korkotukilainasta maksettiin korkoa puolitoista prosenttia.

Taulukko 23. Rahoitukseen käytettyjen lainojen korko

<i>Lainan korko-%</i>	<i>% vastaajista</i>	<i>Korko keskimäärin, %</i>
Normaaliehtoinen laina (n=77)		
1 %	8	
2 %	35	
3 %	43	
4-6 %	14	2,32
Korkotukilaina (n=140)		
1 %	81	
2 %	13	
3-4 %	6	1,53

Tilan velkaisuus ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista

Joka kolmannella tilalla oli velkaa ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista (Kuvio 11). Velan suuruus oli keskimäärin hieman alle 170 000 euroa. Kotieläintiloilla oli keskimäärin selvästi enemmän lainaa kuin kasvituloilla.

Kuvio 11. Tilan velkaisuus ennen sukupolvenvaihdosta

Velan määrä oli joka kolmannella tilalla alle 50 000 euroa ennen sukupolvenvaihdosta (Taulukko 24). Hieman useammalla tilalla velkaa oli tätä enemmän, mutta kuitenkin alle

200 000 euroa. Alle kymmenyksellä velkaa oli vähintään puoli miljoonaa euroa. Maitotiloilla oli muita useammin yli 200 000 euroa velkaa.

Taulukko 24. Tilan velkamäärä ennen sukupolvenvaihdosta

Velan määrä, euroa	% vastaajista (n=116)
alle 50 000	32
50 000–199 999	40
200 000–499 999	20
500 000 tai enemmän	8

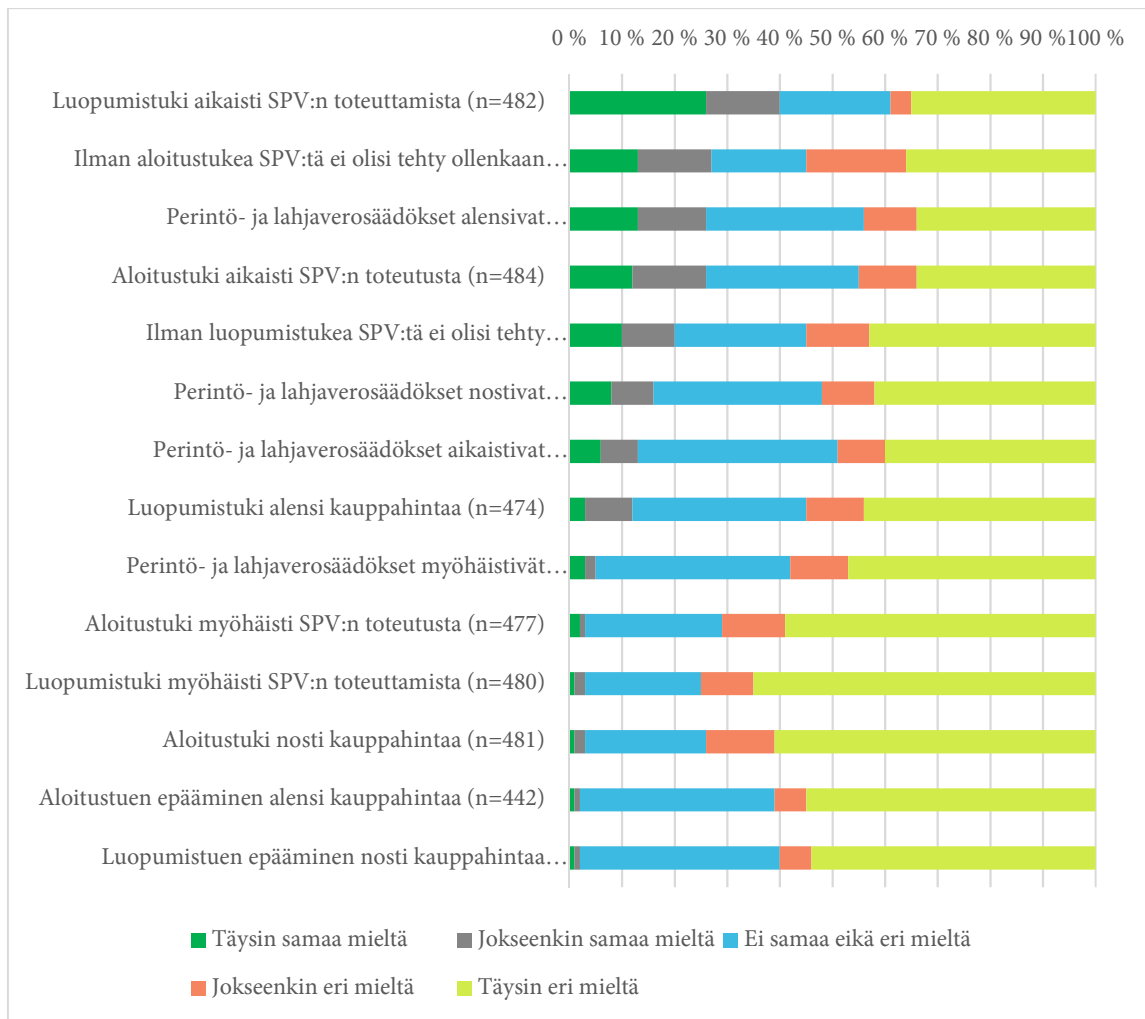
3.3.6 SPV:n toteuttamiseen vaikuttaneet politiikkatoimet

Kahdella vastaajalla viidestä (40 %) luopumistuki oli aikaistanut sukupolvenvaihdoksen toteuttamista (Kuvio 12). Saman verran vastaajia ilmoitti, että tällaista vaikutusta ei ollut. Runsas neljännes ei olisi tehnyt sukupolvenvaihdosta ollenkaan ilman aloitustukea, mutta joka toiselle vastaajalle aloitustuen saaminen ei ollut vaikuttanut toteutukseen.

Neljännes vastaajista ilmoitti lahja- ja perintöverosäädösten alentaneen kauppahintaa ja aloitustuen aikaistaneen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Noin joka toisella vastaajalla tällaisia vaikutuksia ei ollut.

Joka viides vastaaja ei olisi tehnyt sukupolvenvaihdosta ilman luopumistukea, mutta joka toisella luopumistuen saaminen ei ollut vaikuttanut toteutukseen.

Kaikkiaan aloitus- ja luopumistuella tai perintö- ja lahjaverosäädöksillä oli hyvin harvoin ollut sukupolvenvaihtoprosessia myöhemmäksi siirtäviä vaikutuksia. Kauppahintaan niillä oli myös ollut varsin harvoin vaikutuksia mihinkään suuntaan.

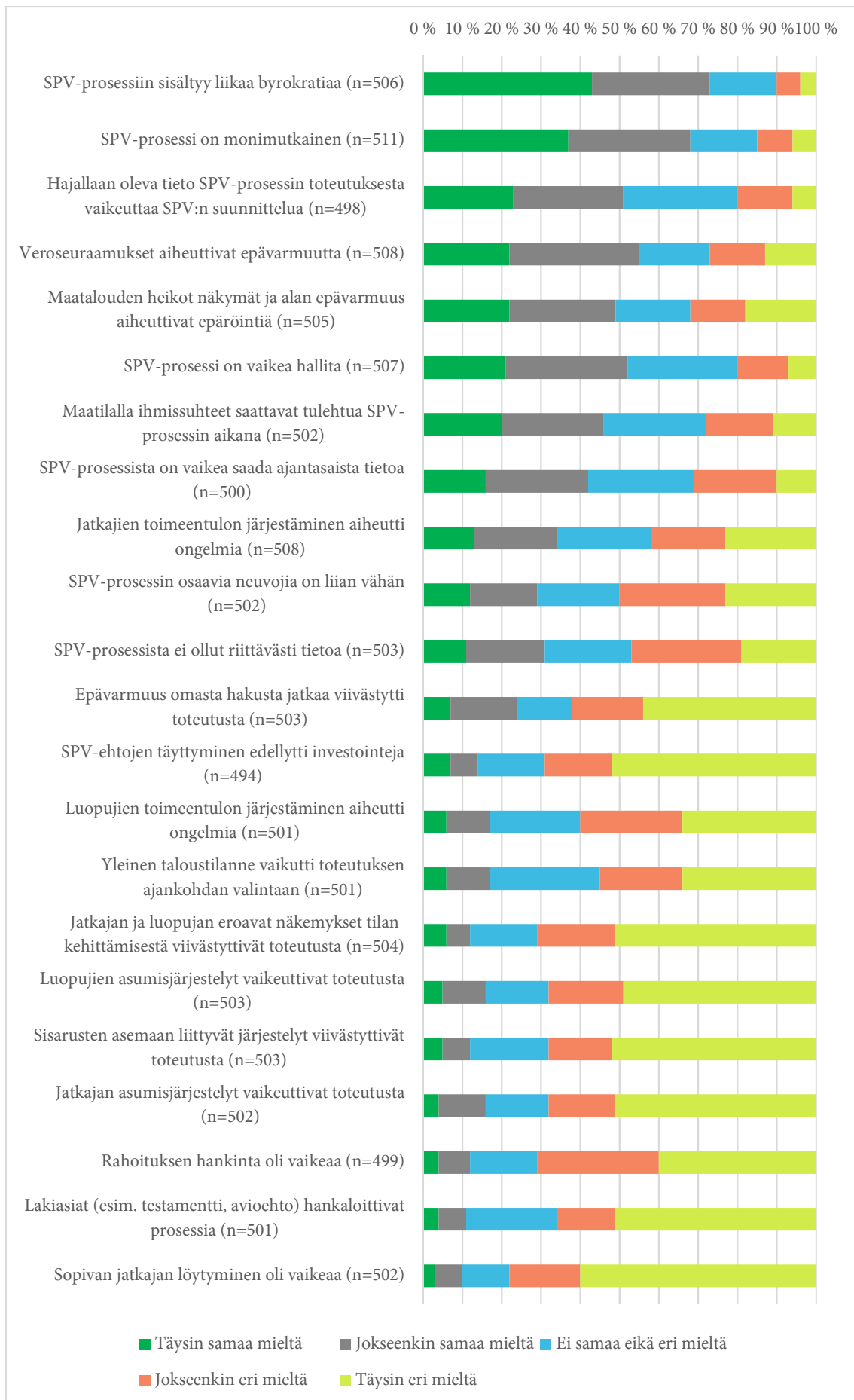
Kuvio 12. Sukupolvenvaihdokseen vaikuttaneet politiikkatoimet

3.3.7 SPV:n toteuttamiseen vaikuttaneet muut tekijät

Sukupolvenvaihdoksessa esiintyneitä haasteita

Enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että sukupolvenvaihdosprosessiin liittyy liikaa byrokratiaa ja piti prosessia monimutkaisena (Kuvio 13). Joka toinen vastaaja koki, että hajallaan oleva tieto vaikeuttaa sukupolvenvaihdoksen suunnittelua ja että prosessia on vaikea hallita. Saman suuruiselle vastaajajoukolle veroseuraamukset ja maatalouden heikot näkymät olivat aiheuttaneet epävarmuutta.

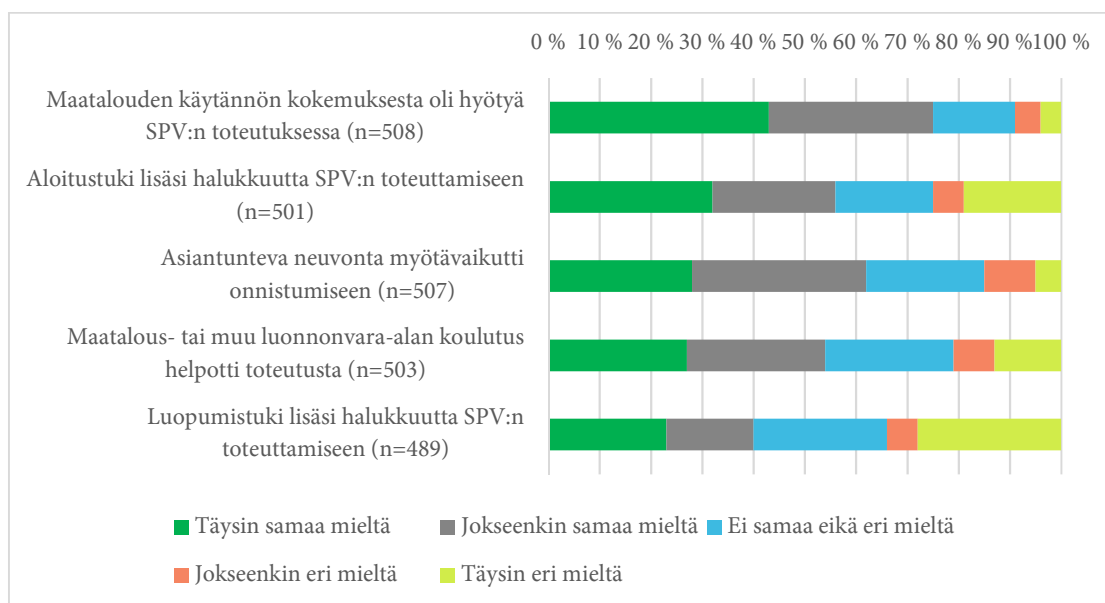
Vähiten ongelmia olivat aiheuttaneet sopivan jatkajan löytyminen, rahoituksen hankinta, luopujien ja jatkajien asumiseen sekä sisarusten asemaan liittyvät järjestelyt tai lakiasiat kuten testamentti tai avioehto.

Kuvio 13. Sukupolvenvaihdokseen vaikuttaneet muut tekijät

Sukupolvenvaihdoksen onnistumiseen myötävaikuttaneet tekijät

Eniten sukupolvenvaihdoksen onnistumista oli edistänyt käytännön kokemus maataloudesta, sillä kolme neljästä vastaajasta piti käytännön kokemusta hyödyllisenä prosessin onnistumisessa (Kuvio 14). Kaksi kolmannesta vastaajista oli kokenut asiantuntevan neuvonnan sukupolvenvaihdosta edistäväksi tekijäksi. Luopumistuella oli annetuista tekijöistä vähäisin merkitys prosessissa, mutta kahdella vastaajalla viidestä myös luopumistuki oli edistänyt sukupolvenvaihdoksen toteutusta.

Kuvio 14. Sukupolvenvaihdoksen onnistumista edesauttaneet tekijät

Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen liittyvän tiedon saanti

Yleisimmin sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen liittyvää tietoa olivat vastaajat saaneet neuvonnan ja pankkien kautta (Taulukko 25). Myös internet ja ELY-keskus olivat merkittäviä tietokanavia sukupolvenvaihdokseen liittyvissä asioissa. Kun tietolähteet asetettiin tärkeysjärjestykseen, nousivat pankit selvästi tärkeimmäksi tietolähteeksi. Tärkeimpien tietolähteiden joukkoon nimettiin usein myös internet ja ELY-keskus. Neuvontaa ei sen sijaan nimetty tärkeimmäksi tietolähteeksi lainkaan, vaikka se oli kaikkein yleisimmin käytetty tietolähde. Etujärjestöt olivat puolestaan hieman harvemmin käytetty tietolähde, mutta tärkeydessä ne sijoittuivat kärkijoukkoon. Muita, erittelemättömiä tietolähteitä vastaajat eivät tarkentaneet vastauksissaan.

Kotieläintilat sekä peltoalaltaan suuremmat tilat olivat käyttäneet neuvonnan tarjoamia palveluita sukupolvenvaihdoksen toteuttamisessa selvästi useammin kuin kasvinviljelytilat. Sika- ja siipikarjatilat sekä yli 50 peltohehtaarin tilat olivat saaneet muita useammin sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen liittyvään tietoa pankeilta. Maitotilat ja keskisuuret sekä suuret tilat puolestaan olivat hyödyntäneet viranomaisia muita useammin tietolähteenä. MELA:n merkitys tietolähteenä oli ollut peltoalaltaan yli 50 hehtaarin tiloilla ja

kotieläintiloilla yleisesti suurempi kuin pienemmillä ja kasvitiloilla. Maidontuottajat olivat löytäneet sukupolvenvaihdosta helpottavaa tietoa internetistä muita harvemmin.

Taulukko 25. Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen liittyvät tietolähteet

<i>Tietolähde</i>	Tietoa saanut (n=553)	Tärkein tietolähde (n=372)
	% vastaajista	
Neuvonta	65	0
Pankit	60	23
Internet	44	14
Viranomaiset (ELY-keskus)	39	13
Muut SPV:n tehneet	32	7
MELA	30	4
Maaseutuvirasto (Mavi)	23	5
Ammattilehdet	20	3
Etujärjestöt	16	14
Muu	16	18

3.3.8 Tilan kehittäminen ennen ja jälkeen SPV:n

Tilan tuotantosuunta oli pysynyt ennallaan valtaosalla tiloista (86 %) sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Noin joka seitsemännellä tilalla (14 %) tuotantosuunta oli kuitenkin vaihtunut. Monella tilalla jatkajat olivat luopuneet kotieläintuotannosta. Kasvintuotantotilojen osuus oli kasvanut sukupolvenvaihdosten seurauksena tuntuvasti, kun taas maidontuotantotilojen osuus oli laskenut merkittävästi (Taulukko 26). Useat tilat olivat valinneet jonkin kyselyssä mainitsemattoman tuotantosuunnan sukupolvenvaihdoksen jälkeen, mutta eivät yksilöineet sitä kyselyssä.

Taulukko 26. Tilan tuotantosuunta ennen sukupolvenvaihdosta ja sen jälkeen

<i>Tuotantosuunta</i>	<i>Ennen SPV:tä (n=88)</i>	<i>SPV:n jälkeen (n=74)</i>
Kasvinviljely	31	55
Maidontuotanto	42	7
Lihantuotanto	18	16
Jokin muu	9	22

Sukupolvenvaihdoksen vaikutus investointeihin

Runsas puolet vastaajista ilmoitti, että sukupolvenvaihdoksella ei ollut vaikutusta tilan mahdollisuuksiin investoida (Taulukko 27). Joka viidennellä tilalla investointimahdollisuudet paranivat ja joka neljännellä heikkenivät prosessin seurauksena.

Kotieläintiloilla koettiin investointimahdollisuuksien vahvistuneen useammin kuin kasvinviljelytiloilla. Peltoalaltaan suurilla tiloilla puolestaan koettiin investointimahdollisuuksien heikentyneen useammin kuin pienemmillä tiloilla.

Taulukko 27. Sukupolvenvaihdoksen vaikutukset tilan investointimahdollisuuksiin

<i>SPV:n vaikutus investointimahdollisuuksiin</i>	<i>% vastaajista (n=522)</i>
Vahvisti	21
Heikensi	25
Ei vaikutusta	54

Toteutetut investoinnit sukupolvenvaihdon yhteydessä

Noin 43 prosenttia tiloista oli tehnyt tilalla investointeja ennen sukupolvenvaihdosta ja 58 prosenttia sen jälkeen. Sekä ennen sukupolvenvaihdosta että sen jälkeen merkittävien investointikohde olivat koneet ja laitteet. Niihin oli investoinut kaksi viidennestä tiloista (Taulukko 28). Pelto ja rakennukset olivat olleet investointikohteina vajaalla viidenneksellä. Sukupolvenvaihdon jälkeen kone- ja laiteinvestoinnit olivat lisääntyneet selvästi. Myös pelto- ja rakennusinvestoinneissa oli hieman kasvua. Erittelemättömiä investointeja (kohta ”Muut”) vastaajat eivät yksilöineet tarkemmin.

Maitotilat olivat investoineet peltoihin muita useammin niin ennen kuin jälkeen sukupolven vaihdoksen. Kasvi- ja maitotiloilla investointi-into peltoihin oli lisääntynyt sukupolvenvaihdoksen jälkeen, lihatiloilla pysynyt osapuilleen samana. Investoinnit kotieläinrakennuksiin olivat myös yleisempiä sukupolvenvaihdoksen jälkeen kuin ennen sitä. Ero ei kuitenkaan ole kovin suuri. Koneinvestointien osalta tilanne oli päinvastainen. Erityisesti lihantuotantotiloilla koneisiin oli investoitu huomattavasti innokkaammin ennen sukupolvenvaihdosta kuin sen jälkeen.

Taulukko 28. Investointikohteet ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdoksen

<i>Investoinnin kohde</i>	Investoitu ennen spv:tä	
	Investoitu spv:n jälkeen	
	% vastaajista	
Pelto (n=92 / 122)	17	22
Metsä (n=53 / 61)	10	11
Rakennukset (n=98 / 109)	18	20
Koneet ja laitteet (n=219 / 293)	40	53
Muut (n=46 / 109)	8	20

Investointeihin käytetty rahamäärä ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdoksen

Tiloilla oli investoitu enintään 5 vuotta ennen sukupolvenvaihdosta keskimäärin noin 72 000 euroa ja sukupolvenvaihdoksen jälkeen keskimäärin noin 145 000 euroa (Taulukko 29). Kasvintuotanto- ja maitotilojen tekemät keskimääräiset investoinnit sukupolvenvaihdoksen jälkeen olivat huomattavasti, jopa moninkertaisesti suurempia kuin ennen sukupolvenvaihdosta. Lihantuotantotiloilla puolestaan keskimääräiset investoinnit olivat jonkin verran suurempia ennen kuin jälkeen sukupolvenvaihdoksen.

Joka viides tila oli investoinut alle 20 000 euroa, noin joka toisella tilalla investoinnit olivat 20 000 – 100 000 euron välillä. Yli 200 000 euroa oli investoinut joka kymmenes tila.

Sukupolvenvaihdoksen jälkeen investointien määrä oli joka toisella tilalla 20 000 – 100 000 euron välillä (Taulukko 29). Alle 20 000 euron investointeja oli tehty hieman vähemmän kuin ennen sukupolvenvaihdosta.

Taulukko 29. Investointien suuruus ennen sukupolvenvaihdosta ja sen jälkeen

<i>Investoitu määrä, euroa</i>	Investoinnit enintään 5 v. ennen spv:tä (n=300)	Investoinnit spv:n jälkeen (n=342)
	% vastaajista	
alle 20 000	22	18
20 000-49 999	27	28
50 000-99 999	20	22
100 000-199 999	20	18
200 000 tai enemmän	11	14
Investoinnit keskimäärin	71 965 euroa	144 875 euroa

Tilan liikevaihdon kehittyminen

Tilojen liikevaihto oli keskimäärin lähes 126 000 euroa sukupolvenvaihdosta edeltävänä vuonna ja runsaat 145 000 euroa vuonna 2015 (Taulukko 30). Liikevaihdot olivat siten jonkin verran kasvaneet sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Liikevaihdon kasvua oli hillinnyt markkinatuottojen matala taso vuonna 2015.

Taulukko 30 on esitetty myös liikevaihtojen kehitys luokittain: Suurempien liikevaihtojen osuudet olivat hieman kasvaneet ja pienempien vähentyneet sukupolvenvaihdoksen jälkeen.

Taulukko 30. Liikevaihdon kehittyminen tiloilla sukupolvenvaihdoksen jälkeen

Liikevaihto, euroa	Liikevaihto vuosi ennen	
	spv:tä (n=300)	Liikevaihto vuonna 2015 (n=319)
	% vastaajista	
alle 20 000	14	10
20 000-49 999	19	17
50 000-99 999	21	23
100 000-199 999	26	26
200 000 tai enemmän	20	24
Liikevaihto keski- määrin	125 649 euroa	145 373 euroa

Kahdella tilalla kolmesta liikevaihto oli pysynyt muuttumattomana. Noin 10 prosentilla vastaajista liikevaihto oli pienentynyt ja 5 prosentilla vastaajista kertoi, että liikevaihto oli vähintään kaksinkertaistunut sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Useimmin liikevaihto oli kasvanut maitotiloilla, joista noin kolmannes (30 %) kertoi liikevaihdon kasvaneen. Liikevaihdon kasvu maitotiloilla oli kuitenkin maltillista, kun suurin ilmoitettu kasvu oli 33 prosenttia.

3.4 Johtopäätökset

Sukupolvenvaihdos toteutettiin yleisimmin ostamalla tila. Useampi kuin kaksi kolmesta oli ostanut tilan joko vanhemmilta tai isovanhemmilta. Kotieläintiloilla tilan ostaminen vanhemmilta tai isovanhemmilta oli vielä suositumpaa. Sukupolvenvaihdoksen yhteydessä lähes puolet sisaruksista sai lupauksen perinnöstä tai ennakkoperinnöstä.

Sisarosuuksina sukupolvenvaihdoksen yhteydessä on perinteisesti jaettu metsää. Nykyisin vain vajaa kymmenesosa (9 %) tiloista on antanut metsää sisaruksille. Muita omaisuuseriä on siirtynyt sisaruksille muun muassa pellon ja tonttien muodossa. Tilan osia on joissain tapauksissa jätetty tilan aikaisemmille omistajille. Tilan pirstaloituminen koettiin tilan toimintamahdollisuuksia heikentävänä tekijänä joka kymmenennellä tilalla.

Keskihinta sukupolvenvaihdoksessa tilalle oli 247 000 euroa ja mediaanihinta 200 000 euroa. Kotieläintilojen keskihinta oli hieman kasvituloja suurempi. Tilojen hinnoitteluperusteena käytettiin yleisimmin alinta verottajan hyväksymää kauppahintaa, josta ei koidu veroseuraamuksia. Verotusarvoa käytettiin arvonmäärityksessä myös laajasti, mutta sen

käytössä oli vaihtelua eri omaisuusosien välillä. Koneiden ja rakennusten hinnoittelussa käytettiin myös menojäännöstä merkittävässä määrin.

Metsäomaisuuden hinnoittelussa käytettiin yleisimmin verotusarvoa. Mitä suuremmasta metsäalasta tai suuremmasta tilasta oli kyse sitä useammin hinnoitteluperusteena käytettiin myös summa-arvoa. Kolme neljästä tilasta oli tehnyt hakkuita viiden vuoden sisällä sukupolvenvaihdoksesta. Pääosin syynä hakkuihin olivat metsänhoidolliset tekijät.

Sukupolvenvaihdoksen yhteydessä kaksi kolmesta oli maksanut lahjaveroa. Ennakkopäätösten hakeminen oli verrattain yleistä. Erityisesti suuret tilat hakivat usein ennakkopäätöksiä. Selvästi useimmin ennakkopäätöksiä haettiin verotusasioista.

Tilan luovuttaneista luopumistukea oli saanut yli puolet. Vajaa kolmannes ei ollut hakenut luopumistukea, koska ehdot tuelle eivät olisi täyttyneet. Kyselyn perusteella luopumistukijärjestelmän toiminta oli hyvin tuen hakijoiden tiedossa. Uusista yrittäjistä aloitustukea oli saanut kolme neljästä. Tukiehtojen täyttymättä jääminen oli pääasiallinen syy myös aloitustuen epäämiseen.

Sukupolvenvaihdoksen rahoittamisessa käytettiin kahdella tilalla kolmesta normaaliehtoista lainaa. Yli puolessa kaupoista oli käytetty korkotukilainaa. Yleensä tilakaupan rahoituksessa oli käytetty useampia rahoitustapoja.

Politiikkatoimet eivät ole toimineet oman tarkoituksensa vastaisesti. Minkään politiikka-toimen ei koettu viivästäneen sukupolvenvaihdosta. Kahdella tilalla kolmesta luopumistukijärjestelmän koettiin aikaistaneen sukupolvenvaihdoksen tekemistä.

Suurimmiksi haasteiksi sukupolvenvaihdoksen yhteydessä nostettiin liika byrokratia ja liian monimutkainen prosessi. Tiedon hajanaisuus vaikeutti tiedon hankintaa ja sukupolvenvaihdoksen suunnittelua. Epävarmuutta sukupolvenvaihdoksen tekemiseen aiheuttivat mahdolliset veroseuraamukset ja maatalouden heikot kannattavuusnäköymät.

Sukupolvenvaihdosta edistäneiksi tekijöiksi kaksi vastaajaa kolmesta nostivat asiantuntijan neuvonnan. Neuvonta helpotti sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Tärkeimmäksi tietolähteeksi koettiin pankit. Myös internet ja ELY-keskukset olivat yleisellä tasolla neuvontaa tärkeämpiä tietolähteitä. Kotieläintilat sekä suuret kasvitilat käyttivät neuvonnan palveluja muita useammin.

Tilojen toimintaa on kehitetty usein sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Merkittävä osa entisistä maitotiloista on vaihtanut päätuotantosuunnakseen kasvinviljelyn. Myös investointi-innokkuus on lisääntynyt sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Yleisimmin tiloilla on investoitu koneisiin. Maitotilat ovat investoineet peltoihin muita useammin.

Sukupolvenvaihdoksen jälkeen tehdyt investoinnit olivat keskimäärin yli kaksi kertaa suuremmat kuin ennen vaihdosta. Joka kymmenes tila oli investoinut yli 200 000 euroa. Tilojen liikevaihto oli kasvanut sukupolvenvaihdoksen jälkeen huolimatta markkinatuotosten keskimääräisestä laskusta.

Lähteet

Calus, M., Van Huylenbroeck, G. and Van Lierde, D. 2008. The Relationship between Farm Succession and Farm Assets on Belgian Farms. *Sociologia Ruralis*, Vol. 48 (1): 38-56.

Errington, A. and Lobley, M. 2002. Handing Over the reins: A Comparative Study of Intergenerational Farm transfer in England, France, Canada and the USA. Contributed paper presented in EAAE 10th Congress in Zaragoza. Exploring the Diversity in the European Agri-Food System.

Gale, F.H. 2003. Age-specific patterns of exit and entry in U.S. farming, 1978-1997. *Review of Agricultural Economics* 25(1): 168-186.

Myyrä, S., Pouta, E. & Hänninen, H. 2008/2010. Suomalainen pellonomistaja. 2. korjattu painos. *Maa- ja elintarviketalous* 115: 125 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-487-263-8>

Rikkonen, P., Toikkanen, H. ja Väre, M. Liiketoiminnan kehittämistarpeet maatilayrityksissä – viljelijäkyselyn tuloksia. *MTT Raportti* 90. 38 s.

Ropponen, O. 2013. Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyriyten toimintaan. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. *Tutkimukset* 174. 52 s. ISBN 978-952-274-095-3

Taloustohtori (2016). Luonnonvarakeskus. www.mtt.fi/taloustohtori/

Väre, M. 2007. Determinants of farmer retirement and farm succession in Finland. Academic dissertation. MTT Agrifood Research Finland. *Agrifood Research Reports* 93. 109 p. Available in internet: <http://www.mtt.fi/julkaisut/met.html>

PTT Julkaisuja, PTT Publikationer, PTT Publications

23. Arovuori, K. 2015. Political effectiveness of agricultural policies – an empirical analysis.
22. Karikallio, H. 2010. Dynamic dividend behaviour of Finnish firms and dividend decision under dual income taxation.
21. Nivalainen, S. 2010. Essays on family migration and geographical mobility in Finland.
20. Latvala, T. 2009. Information, risk and trust in the food chain: ex-ante valuation of consumer willingness to pay for beef quality information using the contingent valuation method.
19. Pyykkönen, P. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland.

PTT Raportteja, PTT Rapporter, PTT Reports

256. Haltia, E., Rämö, A-K. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? - Metsänomistajakyselyn tuloksia.
255. Haltia, E., Rämö, A-K, Pynnönen, S., Valonen, M., Horne, P. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? – Metsänomistajien aktiivisuus ja siihen vaikuttaminen.
254. Forsström-Tuominen, H. 2016. Asunto-osuuskunta – uusi yhteisöllinen rakentamisen ja asumisen malli.
253. Rämö, A-K., Hietala, J., Haltia, E., Horne, P., Kniivilä, M. 2016. Maaseutu Suomen biotalousstrategian tukipilarina – raaka-aineiden tarjonnan edistäminen metsissä.
252. Busk, H., Härmälä, V. 2016. Katsaus kauppamerenkulun tilanteeseen Suomessa.

PTT Työpapereita, PTT Diskussionsunderlag, PTT Working Papers

189. Toikkanen, H. ja Arovuori, K. 2017. Farm Bill 2014 ja CAP – maatalouspolitiikan uudistukset vertailussa.
188. Yrjölä, T. ja Vuori, L 2017. Infrajärjestelmien yhteistyö haja-asutusalueilla.
187. Vuori, L. ja Yrjölä, t. (toim.) 2017. Maaseudun infrajärjestelmien yhteistyön organisointi – Kirjallisuuskatsaus
186. Jauhiainen, S., Kaarakainen, M. ja Koistinen, K. 2017. Näkökulmia ikääntyvien asumiseen ja sen rahoitukseen.
185. Pynnönen, S., Haltia, E., Rämö, A-K. 2017. Metsäammattilaisten näkemyksiä metsätaloudellisen passiivisuuden syistä.
184. Hietala, J., Huovari, J. 2017. Puupohjaisen biotalouden taloudelliset vaikutukset ja näkymät.